

گزارش تازه‌ترین تحولات و دستاوردهای
صنعت دارویی ایران و جهان

نسخه پنجم

صنعت دارویی

صنعت دارویی

گزارش تازه‌ترین تحولات و دستاوردهای صنعت دارویی ایران و جهان

تألیف: مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان

امور پژوهشی و اجرایی: مدیریت بازاریابی و توسعه محصول و آکادمی سامان

ویراستاری و امور هنری: مدیریت روابط عمومی و صدای مشتریان

چاپ پنجم: تابستان ۱۴۰۳

شمارگان: ۵۰ نسخه

تمامی حقوق این اثر متعلق به بانک سامان است.

این گزارش با هدف ارائه به فعالان صنعت دارویی تهیه و تدوین شده

و بهره‌برداری از اطلاعات و مطالب آن با ذکر منبع بدون مانع است.

پیش‌گفتار

دست‌رسی فراگیر به مراقبت‌های بهداشتی، نوآوری و تحقیق و توسعه در صنعت دارو از نشانه‌های مهم رشد اقتصادی در هر کشور محسوب می‌شود؛ اهمیت دارو و سلامت ملی تا حدی است که امروزه بانک جهانی در کنار سازمان جهانی بهداشت آن را به عنوان یکی از شاخص‌های مهم توسعه قلمداد کرده است.

وجود عواملی چون تحول سلامت در سال‌های اخیر منجر به توسعه و بهبود خدمات ارائه شده به بیماران و همچنین افزایش دسترسی جمعیت آسیب‌پذیر و کم‌درآمد کشورمان به خدمات بهداشتی و درمانی از جمله دارو شده است.

تداوم رشد و فعالیت این صنعت در شرایط تحریم و رکود اقتصادی و همچنین احتمال حذف ارزش‌ترجیحی به طور کامل علاوه بر حمایت دولت، حمایت سیستم بانکی در تأمین مالی و پرداخت‌های بین‌المللی را نیز می‌طلبد. تحریم‌ها از یک سو باعث ایجاد مانع در واردات مواد اولیه و دشواری برای صنعت تولید شده و از سوی دیگر منابع ارزی برای واردات داروهای شناخته شده را با کمبود مواجه کرده است. در این شرایط، همراهی با سیاست‌های کلان اقتصادی کشور و افزایش خوداتکایی در تأمین داروهای مورد نیاز و کاهش وابستگی به واردات دارو از طریق حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش تولید دارو به وسیله ایجاد و توسعه ظرفیت واحدهای تولیدی دارو و مواد اولیه، بسیار حائز اهمیت است. همچنین لازم است تا زمان رسیدن به این هدف، ارزش لازم برای واردات مواد اولیه و داروهای ساخته شده با کمترین مشکل تأمین شود.

ما در واحد بانکداری شرکتی بانک سامان، بانک پیشروی کشور در ارائه خدمات تأمین مالی و ارزی به صنعت دارو، خود را متعهد به حمایت از این صنعت می‌دانیم و می‌خواهیم با آسان کردن مشکلات بازیگران آن در حوزه مالی، به رشد و شکوفایی صنعت دارو کمک کنیم.

این گزارش نیز در راستای شناخت بیشتر چالش‌های بازیگران این صنعت تهیه شده است تا فضای کسب‌وکار برای فعالان روشن‌تر شود و باب گفتگوهای بیشتر بین همه حلقه‌های زنجیره دارویی کشور برای رفع مشکلات باز شود.

مروت رنجبر
مدیر بانکداری شرکتی

خلاصه مدیریتی

- ◆ همه‌گیری کرونا باعث افزایش ارزش بازار جهانی دارو شده است؛ ارزش بازار جهانی در سال ۲۰۲۱ با ۱۱ درصد رشد به ۱۴۵۰ میلیارد دلار رسیده بود. ارزش این بازار پس از تثبیت در سال ۲۰۲۲، در سال ۲۰۲۳ با ۸.۵ درصد رشد به ۱۶۰۷ میلیارد دلار رسیده است.
- ◆ سهم بالای هزینه تحقیق و توسعه در شرکت‌های بزرگ جهانی نشان‌دهنده اهمیت رقابت تکنولوژیک در صنایع داروسازی است. در دو دهه گذشته داروهای زیستی یک‌سوم از بازار جهانی را تصاحب کرده‌اند.
- ◆ ارزش تولیدات داخلی صنایع داروسازی در سال ۱۴۰۱ با ۶۳ درصد رشد نسبت به سال پیش از آن به ۱۰۹ هزار میلیارد تومان رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۲ با تنها ۱۳ درصد رشد به ۱۲۳ هزار میلیارد تومان رسیده است.
- ◆ میانگین سرمایه موردنیاز برای بهره‌برداری از واحدهای صنعتی جدید از ۵۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۶ به ۵۰۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ رسیده است.
- ◆ ارزش اسمی سرمایه‌گذاری برای تأسیس واحدهای صنعتی جدید در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ نسبت به دوره‌های پیش از آن بیش از ۵۰ درصد کاهش یافته است. با توجه به تورم ارزش حقیقی سرمایه‌گذاری‌ها با نرخی فزاینده کاهش یافته است.
- ◆ توسعه محصولات و بازارهای جدید، اصلی‌ترین استراتژی شرکت‌های بزرگ صنایع داروسازی است. علاوه بر این، تولید مواد اولیه و تکمیل زنجیره تأمین دیگر استراتژی غالب تولیدکنندگان محصولات دارویی است.
- ◆ فعالان این صنعت ریسک‌های مالی و کمبود نقدینگی را اصلی‌ترین ریسک‌های این صنعت ارزیابی کرده‌اند. تأخیر در بازپرداخت مطالبات از طرف شرکت‌های دارویی و سازمان‌های بیمه‌گر شرکت‌های تأمین‌کننده را تحت فشار قرار داده است.
- ◆ ارزش بازار داخلی محصولات دارویی در سال ۱۴۰۱ با ۹۰ درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال قبل به بیش از ۱۲۳ هزار میلیارد تومان رسیده است. این شاخص در سال ۱۴۰۲ به ۱۵۶ هزار میلیارد تومان رسیده است.
- ◆ ۸۰ درصد از داروهای نسخه ای و ۹۰ درصد از داروهای OTC موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود. در مقابل تنها ۵۴ درصد از زیست داروهای موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شود. بنابراین وابستگی به واردات در این گروه کالایی بسیار بالا است. همزمان اکثر داروهای مدرن برای درمان بیماری‌های خاص و سرطان در گروه کالایی زیست‌داروها قرار دارند.
- ◆ در هفت سال اخیر سهم خانوار از منابع تأمین مالی محصولات دارویی از ۶۱ درصد به ۷۷ درصد رسیده است؛ بنابراین در عمل سطح تعهدات پوشش بیمه‌ای در بازار داخلی کاهش یافته است.
- ◆ صادرات محصولات دارویی در سال ۱۴۰۲ به ۶۳ میلیون دلار رسیده است. در سال‌های اخیر صادرات محصولات دارویی بسته‌بندی نشده (بالک) افزایش یافته است.
- ◆ واردات دارو تا سال ۱۴۰۱ به طور مستمر کاهش یافته بود. ارزش واردات دارو در سال ۱۴۰۲ با ۳۰ درصد افزایش به ۸۳۹ میلیون دلار رسیده است.
- ◆ در سال‌های اخیر، بخش عمده‌ای از واردات دارو در کشور با تولیدات داخلی جایگزین شده بود. اما این روند در سال ۱۴۰۲ متوقف شد و مجدداً بیش از ۲۰ درصد از ارزش بازار دارویی کشور به محصولات وارداتی اختصاص یافته است.
- ◆ افزایش حجم تولیدات داخلی نیازمند واردات مواد اولیه دارویی به کشور است. در سال‌های اخیر سالانه یک میلیارد دلار ماده مؤثره دارویی به کشور وارد شده است.
- ◆ در حال حاضر، تنها یک‌چهارم مواد اولیه موردنیاز صنایع داروسازی داخلی در کشور تولید می‌شود. از طرف دیگر واردات مواد اولیه این صنایع کماکان تحت پوشش تخصیص ترکیبی از ارز دولتی و ارز نیمایی است.
- ◆ سهم ارز دولتی از ارز ترجیحی تخصیص داده‌شده به واردات مواد اولیه دارویی طی سال‌های اخیر کاهش یافته بود. با توجه به نوسانات متعدد بازار دارویی به سبب پیگیری این سیاست سیاست‌گذاران در یک سال گذشته به سیاست‌های قبلی حمایت از مصرف‌کننده و تخصیص ارز ترجیحی (دولتی) به این صنعت روی آوردند.

- ◆ هرم سنی جمعیت کشور به سمت پیرتر شدن می‌رود. افزایش سهم سالخوردگان از جمعیت باعث افزایش هزینه دارو از هزینه‌های خانوار شده است. این روند در سال‌های آینده ادامه خواهد یافت و در نتیجه ارزش واقعی بازار داخلی دارو نیز متعاقباً افزایش خواهد یافت.
- ◆ تعداد شرکت‌های واردکننده دارو در سال‌های اخیر کاهش یافته است. در مقابل تعداد تولیدکنندگان داخلی افزایش یافته است. تعداد شرکت‌های پخش دارو نیز در مدت مشابه افزایش یافته است.
- ◆ با وجود کاهش تعداد تأمین‌کنندگان داروهای ژنریک، تعداد برندهای تولیدی هر شرکت افزایش یافته و در نهایت تعداد برندهای رقیب در هر داروی ژنریک افزایش یافته است.
- ◆ در حال حاضر ۷۲ واحد صنعتی به تولید ماده مؤثره دارویی در داخل کشور می‌پردازند. محصولات این کارخانجات در بین ۱۱۳۹ واحد صنعتی داروسازی تقسیم می‌شود.
- ◆ هلدینگ بزرگ دارویی کشور در سه حوزه تولید ماده اولیه، تولید دارو و پخش و توزیع آن به ادغام عمودی زنجیره تأمین پرداخته است.
- ◆ در حال حاضر بیش از ۱۵ هزار داروخانه در کشور به فعالیت می‌پردازند. تعداد داروخانه‌های کشور در پنج سال اخیر بیش از دوبرابر شده است. این موضوع باعث افزایش رقابت، کاهش حاشیه سود و همچنین کاهش قدرت چانه زنی این بخش از زنجیره تأمین دارو در برابر شرکت‌های داروسازی و پخش دارو شده است.
- ◆ توزیع داروخانه‌ها در کشور متناسب با جمعیت و تقاضای دارو افزایش نیافته است. تعداد داروخانه‌های جدید در شهرهای بزرگ و مناطق برخوردار بسیار بیشتر از مناطق محروم و کم‌درآمد بوده است. امکان درآمدزایی از فروش مکمل‌های دارویی و محصولات آرایشی و بهداشتی یکی از دلایل اصلی تعمیق امکان دسترسی به داروخانه در مناطق مختلف بوده است.

بازار جهانی دارو

رشد تحولات جهانی

بازار محصولات دارویی جزء معدود بازارهایی بود که در همه‌گیری کرونا رشد قابل‌ملاحظه‌ای کرده بود؛ اما با پایان دوران اوج همه‌گیری ارزش جهانی بازار این محصولات در سال ۲۰۲۲ کاهش یافت.

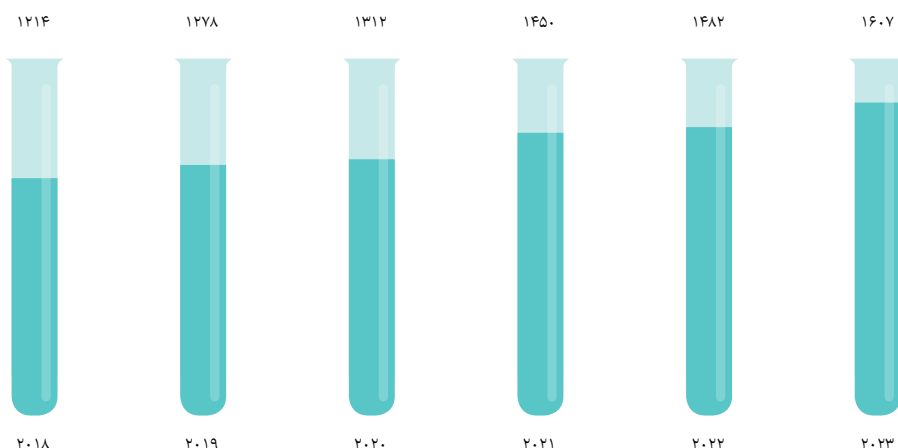

در سال ۲۰۲۳ ارزش جهانی

بازار با رشد ۸ درصدی

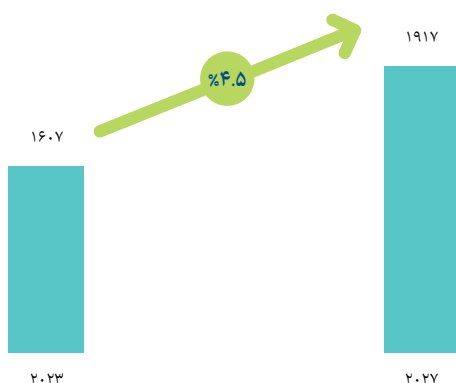
به ۱۶۰۷ میلیارد دلار رسید.

ارزش بازار جهانی دارو (میلیارد دلار)

نرخ رشد سالانه بازار جهانی دارو در افق ۲۰۲۶، سالانه ۴.۵ درصد خواهد بود. نرخ رشد پیش‌بینی شده برای بازار دارو در دو سال اخیر کاهش یافته است.

پیش‌بینی ارزش بازار جهانی دارو (میلیارد دلار)

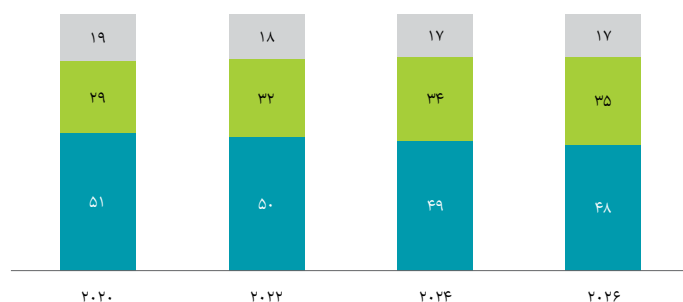

www.statista.com

در حال حاضر، نیمی از داروهای تولیدی در جهان با استفاده از تکنولوژی‌های شیمیایی متعارف تولید می‌شوند. سهم زیست‌داروها از بازار جهانی در دهه اخیر رشد قابل‌ملاحظه‌ای داشته است. پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۲۶ سهم زیست‌داروها از بازار جهانی به بیش از ۳۵ درصد برسد.

سهم انواع دارو به تفکیک تکنولوژی ساخت (درصد)

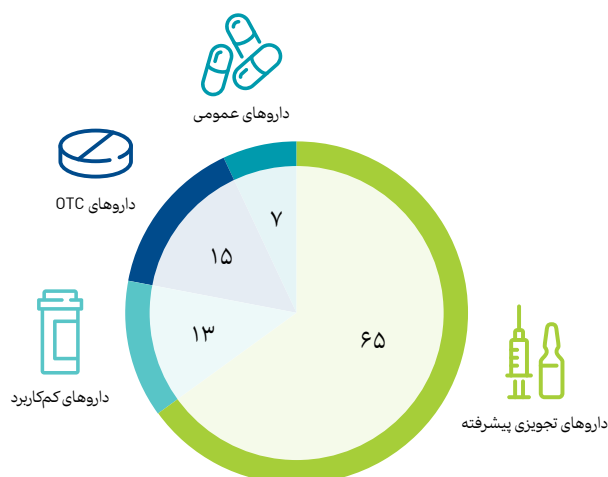
داروهای متعارف ● زیست داروها ● سایر ●

www.statista.com

داروهای تجویزی پیشرفته بیش از دو سوم بازار جهانی دارو را به خود اختصاص داده‌اند. با انقضای حق مالکیت معنوی داروهای تجویزی پیشرفته، قیمت این داروها کاهش پیدا خواهد کرد. در عوض داروهای جدید تولیدی بازارهای جدیدی را به وجود خواهند آورد.

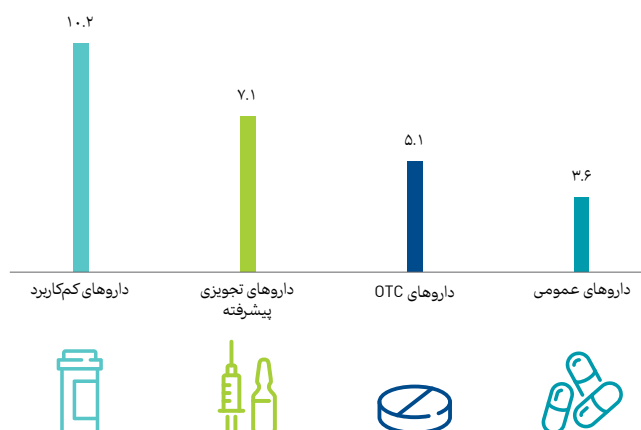
سهم انواع دارو از بازار جهانی - ۲۰۲۳ (درصد)

www.statista.com

نرخ رشد بازار جهانی دارو در گروه‌های کالایی مختلف، متفاوت است. بازار داروهای تجویزی پیشرفته نسبت به سایر داروهای پرکاربرد رشد بیشتری خواهد داشت.

رشد متوسط سالانه بازار جهانی انواع دارو در افق ۲۰۲۶ (درصد)

www.statista.com

جغرافیای بازار

سهم قاره آمریکا از بازار جهانی دارو بیش از ۶۰ درصد است.

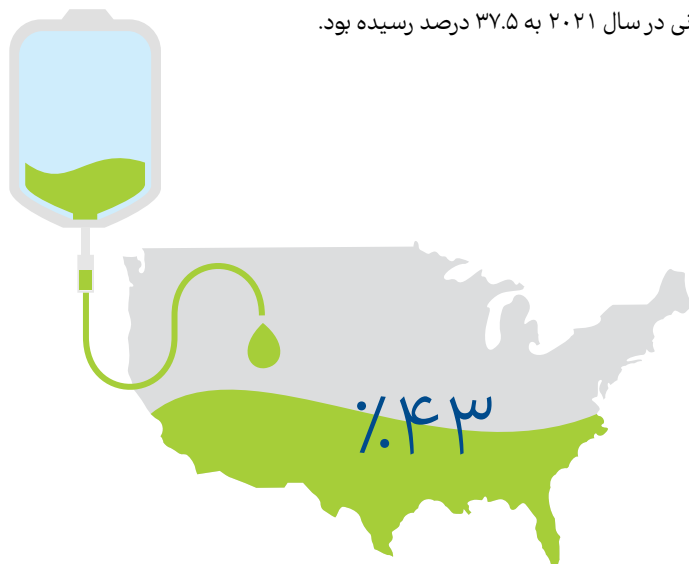

منطقه خاورمیانه کمتر از
۲ درصد از بازار جهانی دارو
را به خود اختصاص
داده است.

اندازه بازار دارو به تفکیک مناطق جغرافیایی - ۲۰۲۳ (میلیارد دلار)

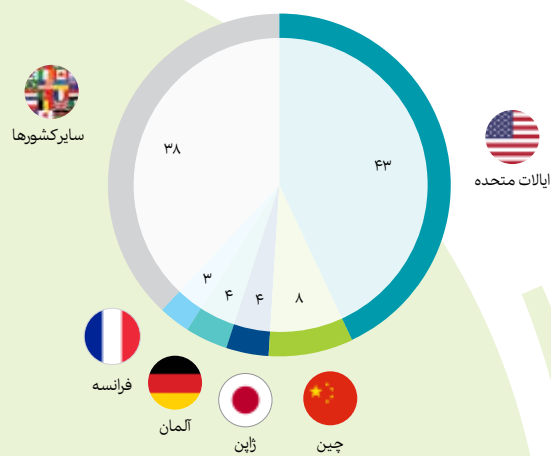
سهم مصرف داروی ایالات متحده آمریکا از بازار جهانی در سال ۲۰۲۱ به ۳۷.۵ درصد رسیده بود.

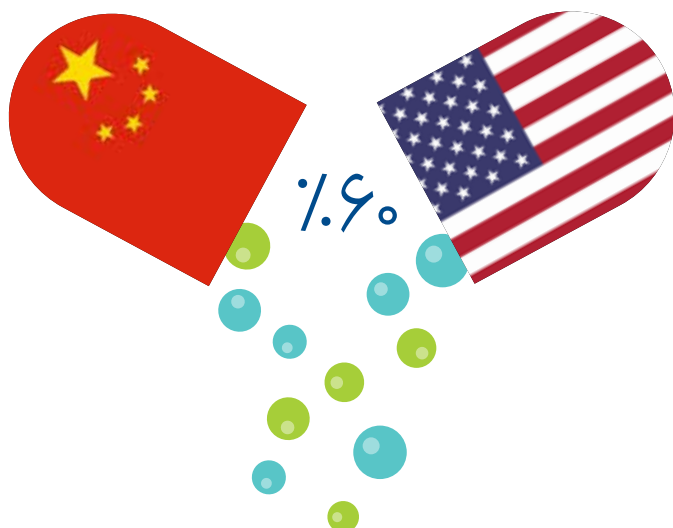
این شاخص در سال ۲۰۲۲
به بیش از ۴۳ درصد
رسیده است.

کشورهای چین، ژاپن، آلمان و فرانسه در جایگاه دوم تا پنجم قرار دارند.

بزرگترین بازارهای مصرف دارو در جهان - ۲۰۲۲ (درصد)

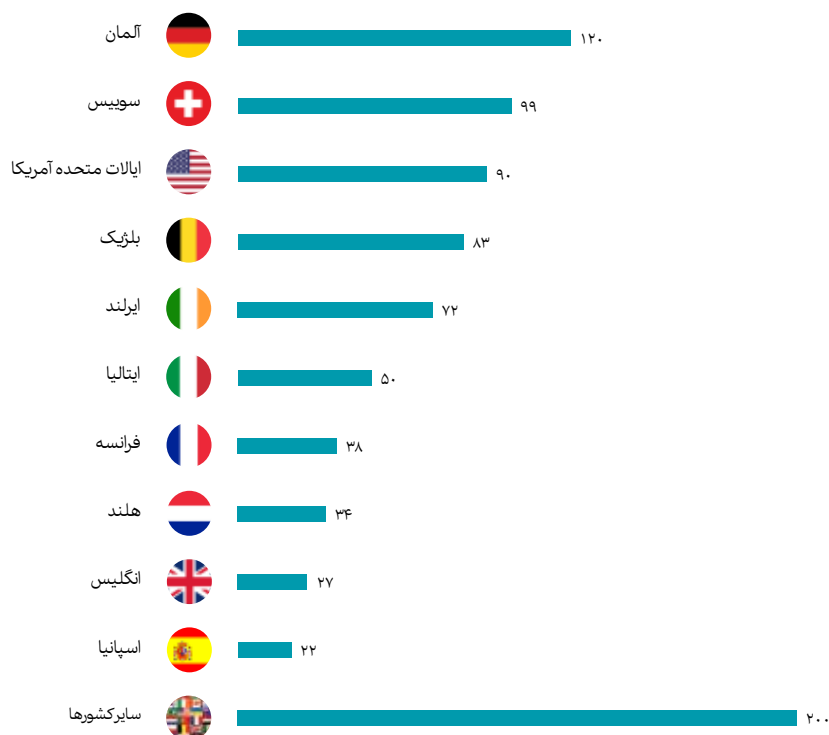
۱۰ کشور صنعتی جهان بیش از ۹۰ درصد از تولید بازار جهانی دارو را در اختیار دارند.

دو کشور چین و آمریکا
مجموعاً ۶۰ درصد از
محصولات داروی جهان را
تولید می‌کنند.

کشورهای صنعتی اروپایی در کنار ایالات متحده ۱۰ کشور صادرکننده برتر دارو در سال ۲۰۲۳ بوده‌اند. این کشورها بیش از ۷۶ درصد از صادرات جهانی دارو را به خود اختصاص داده‌اند. کشور چین در این رده‌بندی در رتبه شانزدهم قرار دارد.

بزرگترین صادرکنندگان دارو برحسب درآمد - ۲۰۲۳ (میلیارد دلار)

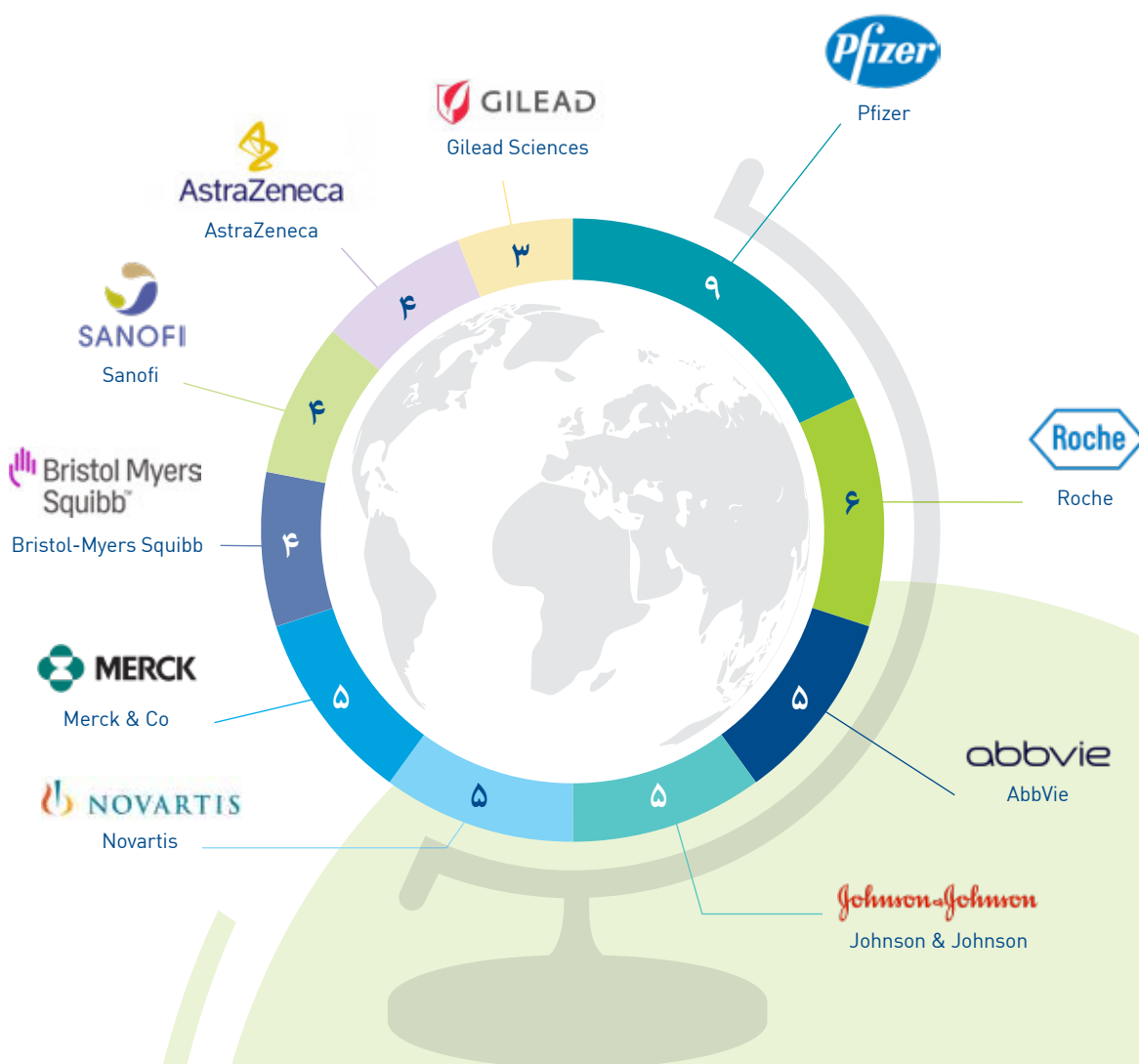

شرکت‌های برتر جهان

۱۰ شرکت برتر بازار جهانی داروسازی حدود ۵۰ درصد از این بازار را در اختیار دارند. این شاخص نشان‌دهنده انحصار شدید شرکت‌های بزرگ بر بازار جهانی داروسازی است.

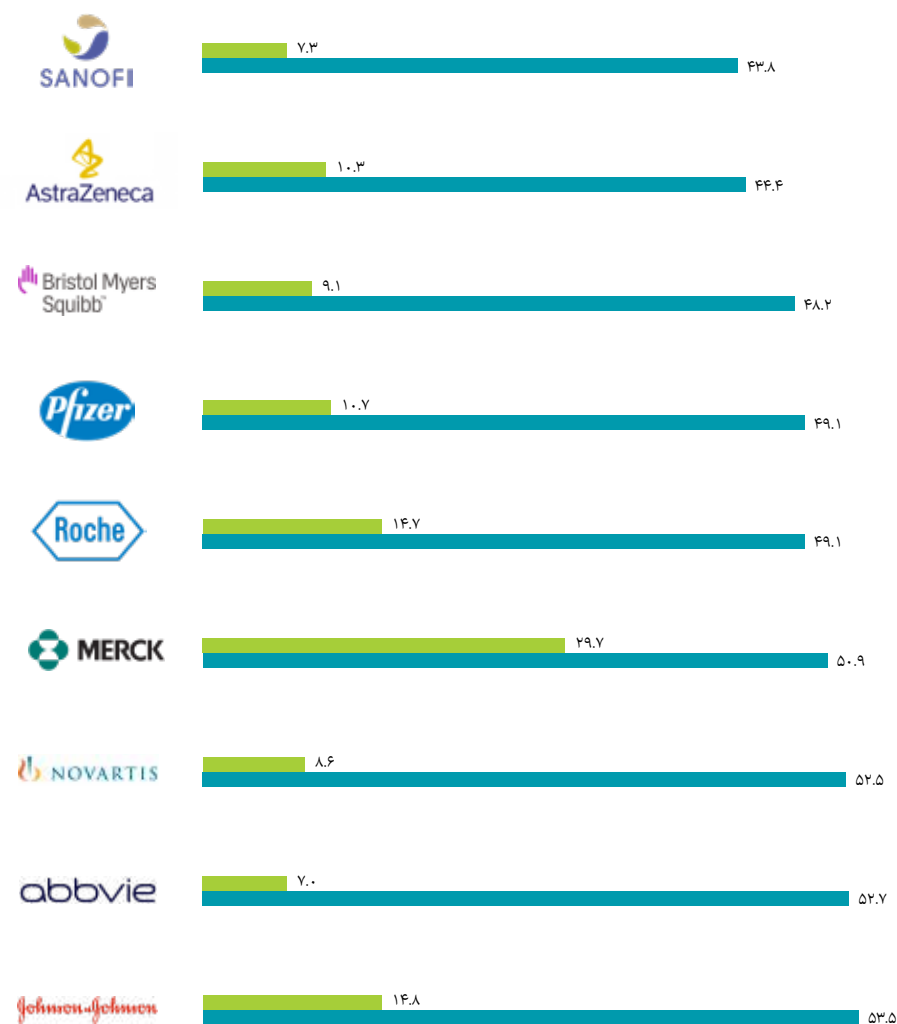
سهم شرکت‌های برتر جهان از میزان فروش - ۲۰۲۲ (درصد)

صنایع داروسازی به عنوان یکی از صنایع دارای تکنولوژی پیشرفته به شدت نیازمند تحقیق و توسعه برای ارائه راه حل هایی جدید برای بیماری های جدید است؛ بنابراین هزینه تحقیق و توسعه به مثابه سرمایه گذاری هر شرکت دارویی بر روی بازارهای موجود و آینده است. شرکت های برتر جهان به طور میانگین ۲۵ درصد از درآمد سالانه خود، ناشی از فروش داروهای تجویزی را صرف تحقیق و توسعه می کنند.

شرکت های برتر صنعت داروسازی برحسب فروش - ۲۰۲۳ (میلیارد دلار)

● درآمد ● هزینه تحقیق و توسعه

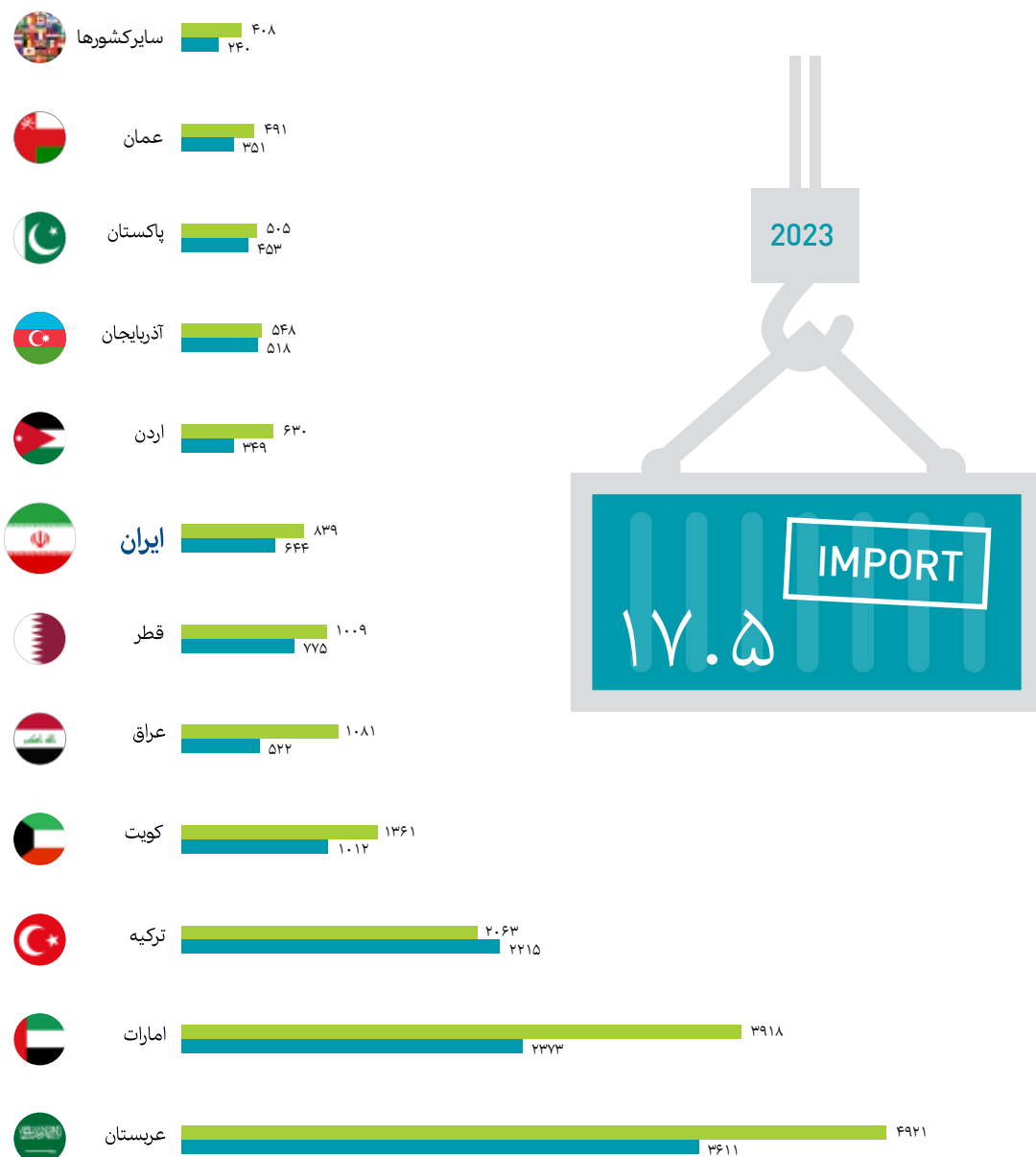

بازار منطقه خاورمیانه

ارزش واردات محصولات دارویی به کشورهای منطقه خاورمیانه از ۱۲.۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ به ۱۷.۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ رسیده است.

ارزش واردات محصولات دارویی به کشورهای منطقه خاورمیانه (میلیون دلار)

● ۲۰۲۲ ● ۲۰۲۳

بازار دارو ایران

ارزش بازار و روند عرضه و تقاضا

ارزش تولیدات دارویی ایران در سال ۱۴۰۱ بیش ۶۳ درصد رشد کرده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۲ با ۱۳ درصد رشد به ۱۲۳۵ هزار میلیارد ریال رسیده است. در پنج سال گذشته ارزش تولیدات داخلی دارو سالانه به طور میانگین ۴۷ درصد رشد داشته است.

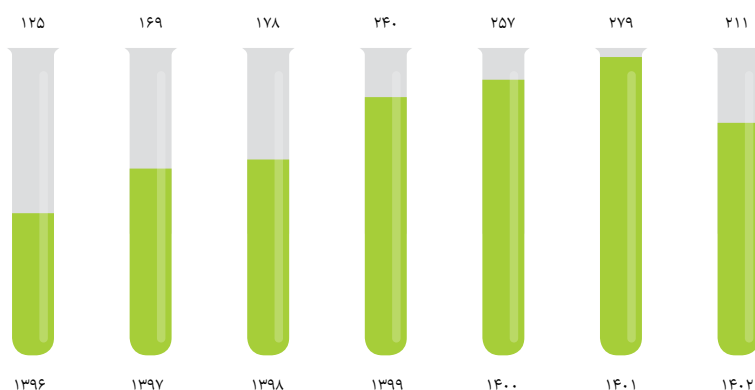
ارزش تولیدات داخلی محصولات دارویی (هزار میلیارد ریال)

● آمارنامه دارویی - سازمان غذا و دارو

ارزش تولیدات صنایع داروسازی به قیمت‌های ثابت در سال ۱۴۰۲ با افتی ۲۵ درصدی همراه بوده است. این مهم نشان دهنده رکود بازار دارویی کشور در پی تحولات و نوسانات متعدد در سال‌های اخیر است.

ارزش تولیدات صنایع داروسازی - قیمت‌های ثابت ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)

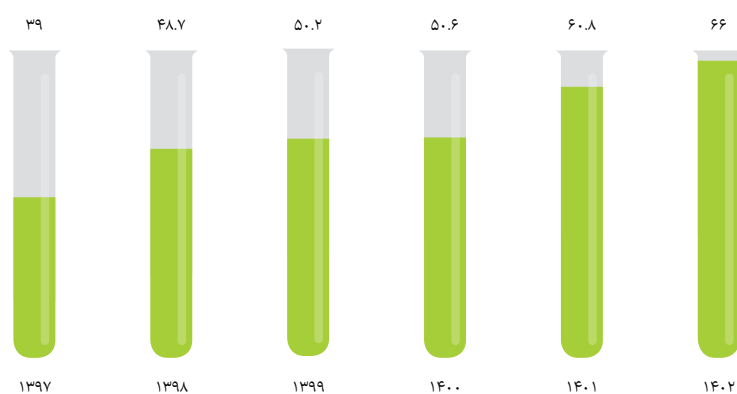

● آمارنامه دارویی - سازمان غذا و دارو

حجم تولیدات صنایع دارویی کشور از ۳۹ میلیارد عدد دارو در سال ۱۳۹۷ به ۶۱ میلیارد عدد دارو در سال ۱۴۰۱ و ۶۶ میلیارد در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

کاهش ارزش حقیقی تولیدات در کنار افزایش کمی تولیدات صنایع داروسازی نشان‌دهنده افزایش سهم داروهای ارزان قیمت در خروجی کارخانه‌ها است. این در حالی است که بازار دارو در کشور با کمبود داروهای پیشرفته و وابستگی به واردات بیشتر مواجه است.

حجم تولیدات داخلی محصولات دارویی (میلیارد عدد)

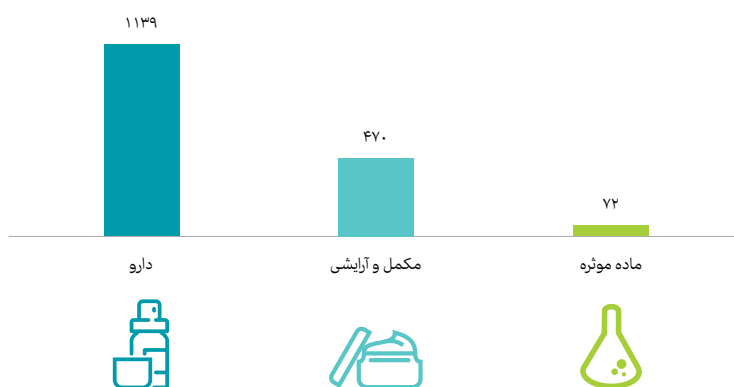
● آمارنامه دارویی - سازمان غذا و دارو

ظرفیت تولیدات به تفکیک محصولات

تحریم‌های بین‌المللی باعث اختلال در واردات دارو به کشور شده است. نرخ ارز نیز در سال‌های گذشته به شدت افزایش یافته است؛ بنابراین تولید مواد اولیه دارو به یکی از زمینه‌های سرمایه‌گذاری سودآور در کشور بدل شده است. براساس برآوردهای موجود در سال ۱۴۰۱ حدود ۱۶۸۱ واحد صنعتی دارو، مکمل‌ها و ماده مؤثره‌های دارویی می‌پردازند.

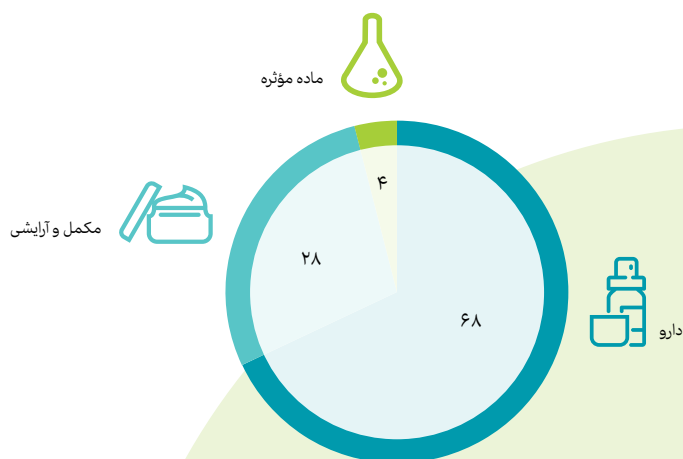
ظرفیت فعلی تولید داخلی محصولات دارویی - ۱۴۰۱ (واحد صنعتی)

● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

در حال حاضر با کاهش واردات مکمل‌های دارویی، مواد اولیه این محصولات به کشور وارد شده و سپس در کارگاه‌های داخلی مراحل نهایی فراوری و تولید انجام می‌شود.

سهم انواع محصولات دارویی از واحدهای صنعتی فعال - ۱۴۰۱ (درصد)

● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

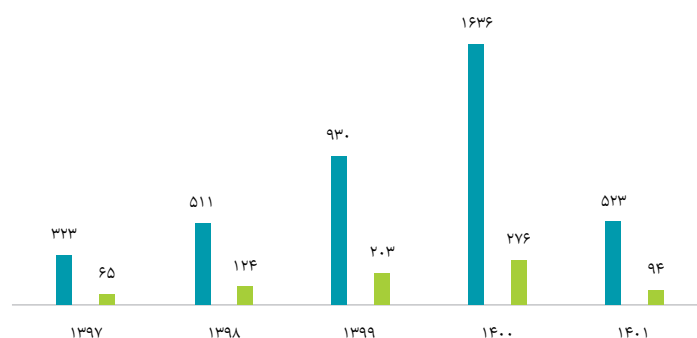

بخش اعظمی از توسعه صنایع داروسازی کشور در گرو همکاری با شرکتهای بین‌المللی داروسازی برای توسعه بازارهای منطقه‌ای است. پیش‌بینی می‌شود که با رفع تحریم‌های بین‌المللی صنایع داروسازی کشور بار دیگر بتوانند از ظرفیت‌های تولیدی خود برای توسعه بازارهای منطقه‌ای استفاده کنند.

روند بهره‌برداری از واحدهای جدید صنعتی در صنایع داروسازی در سال ۱۴۰۱ با افتی محسوس نسبت به دوره چهار ساله پیش از آن همراه بوده است. در دوره پنج‌ساله اخیر، به‌ازای هر واحد صنعتی تأسیس‌کننده خط تولید جدید، ۵.۲ خط تولید به ظرفیت صنایع داروسازی کشور افزوده شده است. این شاخص در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ روندی صعودی را طی کرده است.

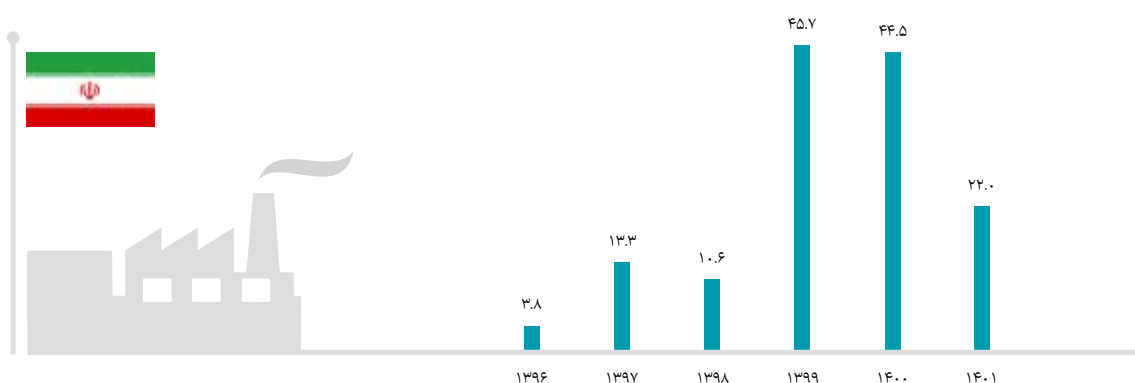
روند اعطای مجوز بهره‌برداری به واحدهای صنعتی صنایع داروسازی

واحد صنعتی ● خط تولید ●

سرمایه‌گذاری طرح‌های بهره‌برداری شده در بین سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ سالانه به طور متوسط ۸۵ درصد رشد داشته است. این شاخص در سال ۱۴۰۱ با افتی ۵۰ درصدی نسبت به سال پیش از آن همراه بوده است.

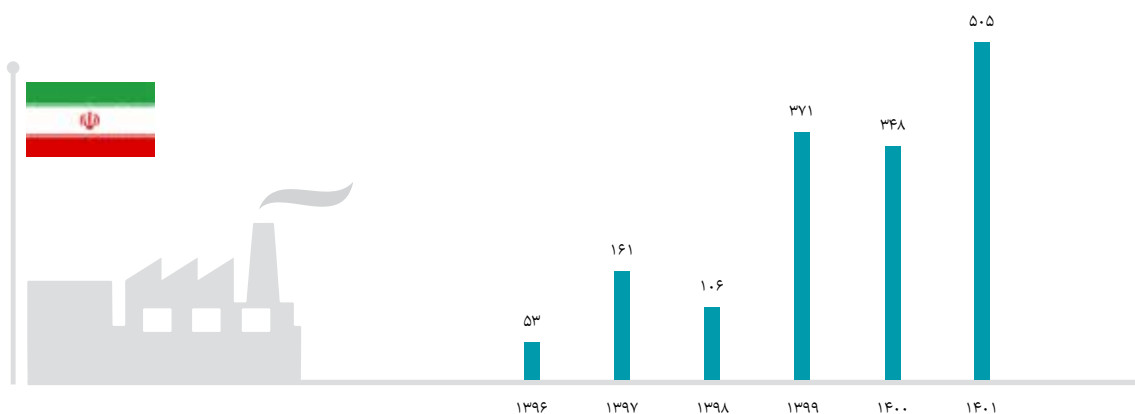
ارزش سرمایه‌گذاری در واحدهای صنعتی فعال برحسب سال بهره‌برداری - صنایع داروسازی (هزار میلیارد ریال)

● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

میانگین سرمایه مورد نیاز برای بهره‌برداری از واحدهای صنعتی داروسازی از ۵۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۶ به ۵۰.۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

میانگین سرمایه مورد نیاز برای بهره‌برداری از واحدهای صنعتی جدید (میلیارد ریال)

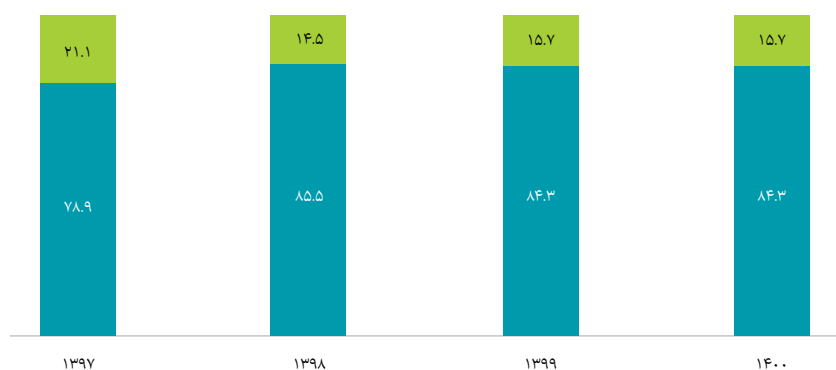
● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

وضعیت نیروی کار

در سال‌های اخیر با افزایش نرخ ارز، قیمت مواد اولیه و سایر عوامل تولید، سهم نیروی کار از ارزش افزوده تولیدی کاهش یافته است.

سهم نیروی کار و سرمایه از ارزش افزوده تولیدی (درصد)

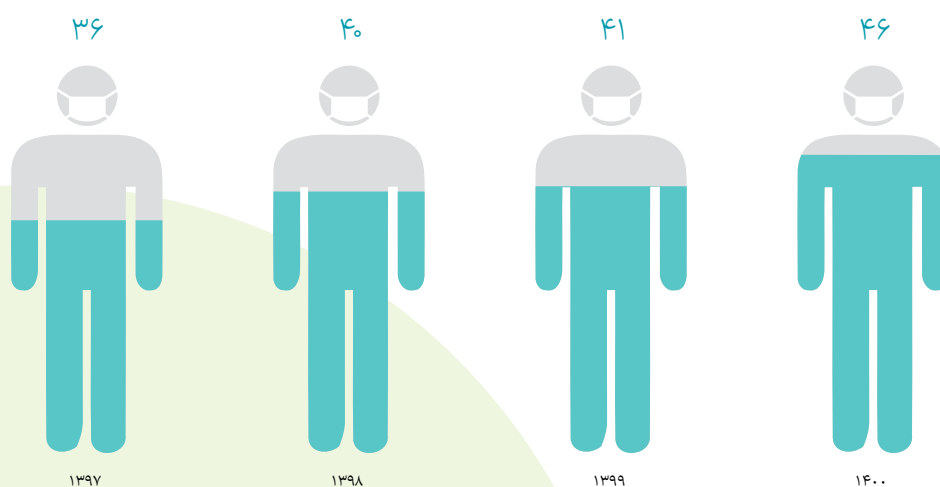
● نیروی کار ● سرمایه

● طرح جامع آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی کشور - مرکز آمار

پس از سال ۱۳۹۷ شمار کارکنان صنایع دارویی افزایش یافته است و از ۳۶ هزار نفر در سال ۱۳۹۷ به ۴۶ هزار نفر در سال ۱۴۰۰ رسیده است.

تعداد کارکنان صنایع داروسازی (هزار نفر)

● طرح جامع آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی کشور - مرکز آمار

تحلیل روند سرمایه‌گذاری

روند اعطای جواز تأسیس واحدهای صنعتی جدید در صنایع داروسازی در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ روندی صعودی را طی کرده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۰ بیش از ۶۲ درصد کاهش یافته است.

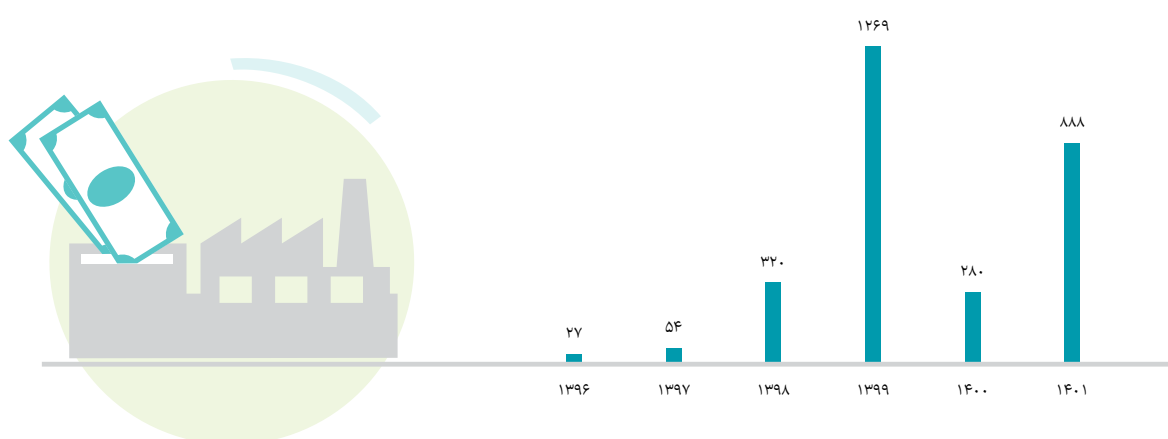
جواز تأسیس واحدهای صنعتی صنایع داروسازی (تعداد کارگاه)

● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای تأسیس واحدهای صنعتی جدید نیز از ۲۷ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۶ به ۱۲۶۹ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده بود. این شاخص نیز در سال ۱۴۰۰ با افتی ۷۸ درصدی به ۲۸۰ هزار میلیارد ریال رسیده است. میانگین سرمایه مورد نیاز برای بهره‌برداری از طرح‌های صنعتی از ۱۷۲ میلیارد تومان در سال ۱۳۹۹ به ۱۰۱ میلیارد تومان در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است.

سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای بهره‌برداری از طرح‌های صنعتی جدید (هزار میلیارد ریال)

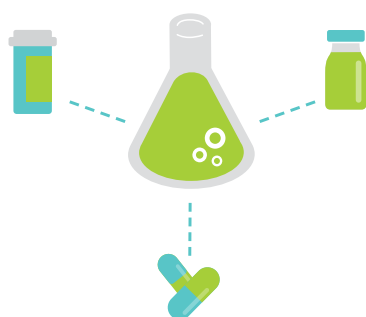

● گزارش عملکرد سالانه - وزارت صنعت، معدن و تجارت

استراتژی شرکت‌های فعال

شرکت‌های فعال در بورس اهم فعالیت‌های خود برای آینده میان‌مدت را اعلام می‌کنند، این برنامه‌ریزی‌ها می‌تواند به‌عنوان راهنما برای پیش‌بینی آینده این صنعت مورد استفاده قرار گیرد. اصلی‌ترین استراتژی‌های شرکت‌های بورسی فعال در صنعت دارو به ترتیب توسعه محصولات و بازارها، تکمیل زنجیره تأمین عمودی و ورود به صنعت تولید مواد اولیه دارویی و بسته‌بندی و فعالیت در زمینه بازاریابی و پخش محصولات است.

توسعه محصولات

تنوع محصولات یکی از خصوصیات صنعت داروسازی است. شرکت‌های برتر این صنعت برای کاهش ریسک‌های تجاری و افزایش سودآوری به تولید انواع جدید دارو و ایجاد تنوع در بسته‌بندی می‌پردازند.

توسعه بازارها

تحریم‌های بین‌المللی در سال‌های اخیر مانع توسعه بازارهای صادراتی شده است، اما شرکت‌های فعال این موضوع را در صدر استراتژی‌های توسعه خود قرار می‌دهند.

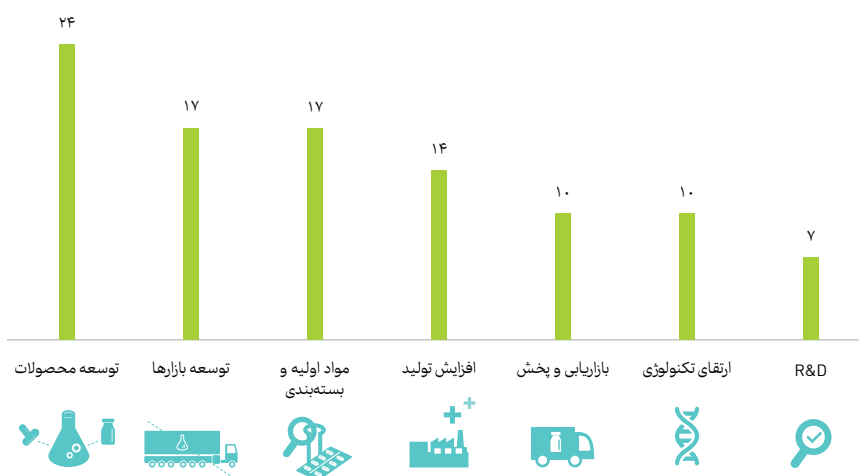

مواد اولیه و بسته‌بندی

طی سال‌های اخیر تولید مواد اولیه و کشف تأمین‌کنندگان خارجی جایگزین به یکی از اولویت‌های اصلی شرکت‌های دارویی تبدیل شده است.

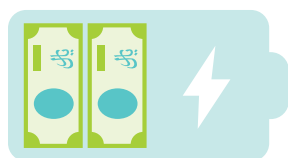
استراتژی‌های برتر شرکت‌های داروسازی فعال در بورس (نمره استراتژی)

ریسک‌های صنعت داروسازی

شرکت‌های فعال به رتبه‌بندی ریسک‌های فعالیت‌های صنعتی خود نیز می‌پردازند. در این قسمت به ترتیب مهم‌ترین ریسک‌های شرکت‌های صنایع داروسازی مورد بررسی قرار خواهند گرفت. ریسک‌های مالی و ریسک تغییرات قیمت ارز اصلی‌ترین ریسک‌های شناسایی شده توسط شرکت‌های بورسی فعال در بازار داروسازی است. پس از آن ریسک‌های تجاری و ریسک دسترسی به مواد اولیه تبدیل به دغدغه اصلی شرکت‌های داروسازی شده است.

ریسک مالی

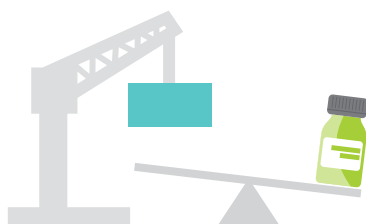
شرکت‌های دارویی وابستگی بالایی به تسهیلات بانکی دارند. در دو سال اخیر ارائه این تسهیلات از طرف بانک‌ها با اخلاف روبه‌رو شده است. علاوه بر این عدم وصول مطالبات شرکت‌های داروسازی از طرف شرکت‌های پخش، باعث کاهش نقدینگی این شرکت‌ها شده است.

نرخ ارز

صنایع داروسازی کشور برای واردات مواد اولیه به شدت به نرخ ارز حساس است. اعطای ارز ارزان قیمت توسط بانک مرکزی از بروز صدمات جدی به این شرکت‌ها جلوگیری کرده است. در صورت اخلاف در این روند، شرکت‌های داروسازی در مضیقه قرار خواهند گرفت.

ریسک تجاری

شرکت‌های داروسازی بزرگ به نقش انحصارات در سودآوری خود در بازار دارویی کشور اذعان می‌کنند؛ بنابراین افزایش واردات و ورود شرکت‌های جدید به بازار می‌تواند سهم آنها از بازار داخلی را کاهش دهد.

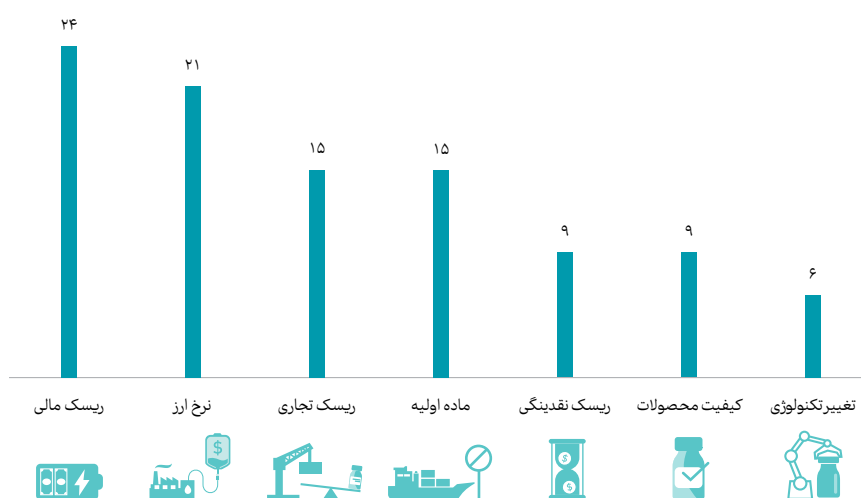
دسترسی به مواد اولیه

تحریم‌های بین‌المللی مانع دسترسی شرکت‌های داروسازی به منابع تأمین مواد اولیه وارداتی شده است. انتخاب تأمین‌کنندگان جدید همواره با ریسک‌های مختلفی همراه است. کیفیت محصولات و استمرار روند تولید واحدهای صنعتی تحت این شرایط با ریسک روبه‌رو است.

ریسک‌های فعالان صنعت دارو (نمره ریسک)

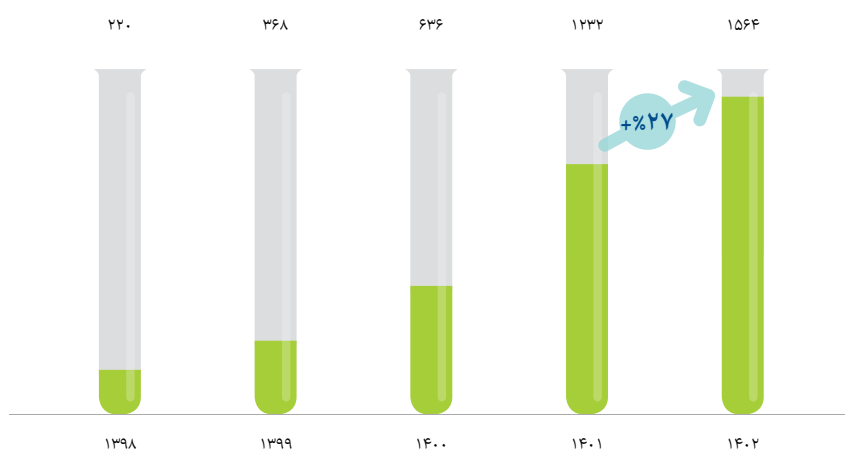

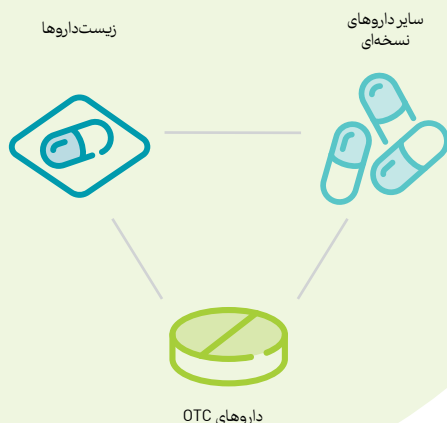
بازار داخلی دارو

ارزش بازار داخلی دارو در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۱۵۶۴ هزار میلیارد ریال رسیده است. این شاخص در یکسال گذشته ۲۷ درصد رشد کرده است.

ارزش مصرف داخلی محصولات دارویی (هزار میلیارد ریال)

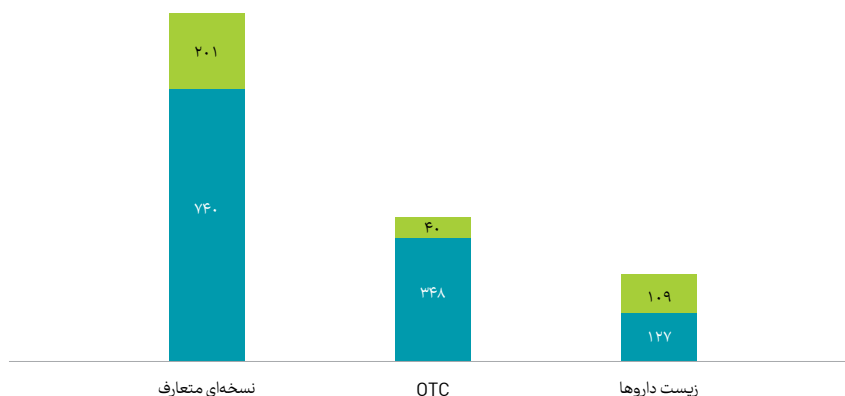
دسته بندی دیگر محصولات دارویی تقسیم بندی آن به سه دسته داروهای OTC، زیست داروها و سایر داروهای نسخه ای است.

مصرف کننده برای دسترسی به داروهای OTC نیازی به نسخه ندارد. زیست داروها نیز دسته جدیدی از داروها هستند که از تکنولوژی های زیستی برای تولید آنها استفاده می شود.

۸۰ درصد از داروهای نسخه ای و ۹۰ درصد از داروهای OTC موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می شود. در مقابل تنها ۵۴ درصد از زیست داروهای موجود در کشور توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می شود. بنابراین وابستگی به واردات در این گروه کالایی بسیار بالا است. همزمان اکثر داروهای مدرن برای درمان بیماری های خاص و سرطان در گروه کالایی زیست داروها قرار دارند.

ارزش مصرف انواع گروه های کالایی صنایع دارویی به تفکیک مبادی تأمین (هزار میلیارد ریال)

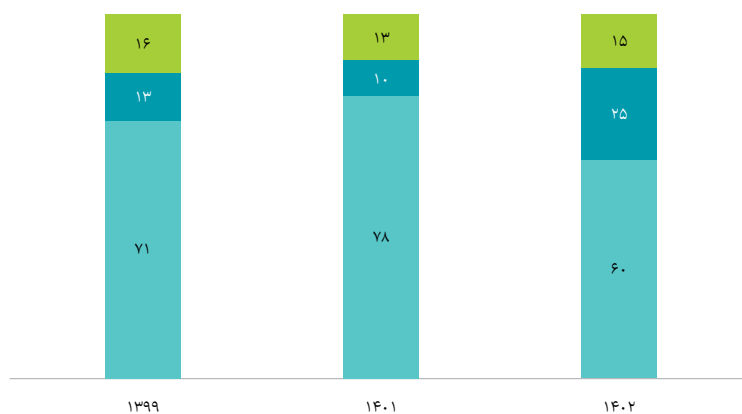
● واردات ● تولیدی

پس از فروکش کردن همه‌گیری کرونا، سهم داروهای OTC از سبد دارویی کشور مجدداً افزایش یافته است. در سال ۱۴۰۲ داروهای نسخه‌ای متعارف تنها ۶۰ درصد از سبد دارویی کشور را به خود اختصاص داده‌اند. زیست‌داروها در سال‌های اخیر به طور میانگین ۱۵ درصد از سبد دارویی کشور را تشکیل می‌دهند. این شاخص در سطح جهان به بیش از ۳۰ درصد رسیده است.

سهم ریالی انواع داروهای مصرفی در کشور (درصد)

● OTC ● زیست‌داروها ● داروهای متعارف نسخه‌ای

تفکیک به صنایع و خانوار

خانوارها و انواع بیمه‌های سلامت بزرگ‌ترین منابع تأمین مالی محصولات دارویی به شمار می‌روند. در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ سهم خانوار از تأمین مالی محصولات دارویی از ۶۱ درصد به ۷۷ درصد رسیده است.

تقاضای دارو به تفکیک خانوار و سایر نهادها (درصد)

● بیمه‌ها و سایر مؤسسات دولتی و غیردولتی ● سهم خانوار

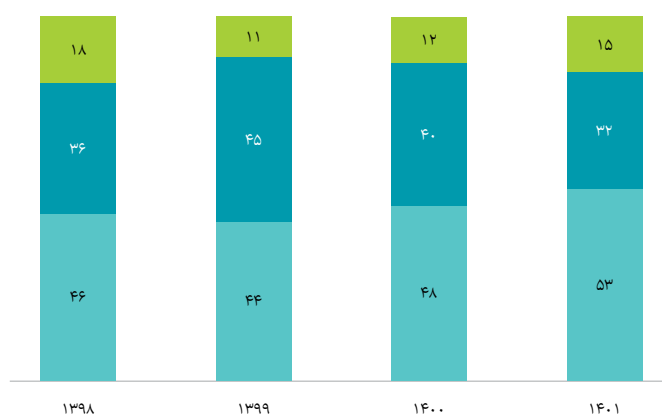

● حساب‌های اقماری سلامت - مرکز آمار

هزینه‌های بهداشت و درمان ۱۰ درصد از هزینه خانوار را به خود اختصاص می‌دهد. در دوره همه‌گیری کرونا سهم محصولات دارویی از هزینه بهداشت و درمان خانوار افزایش یافته بود. با فروکش کردن همه‌گیری، سهم محصولات دارویی از هزینه بهداشتی خانوار مجدداً به زیر ۴۰ درصد رسیده است.

سهم انواع هزینه‌ها از مجموع هزینه‌های سلامت خانوار (درصد)

● سایر خدمات سلامت ● دارو ● خدمات درمانی

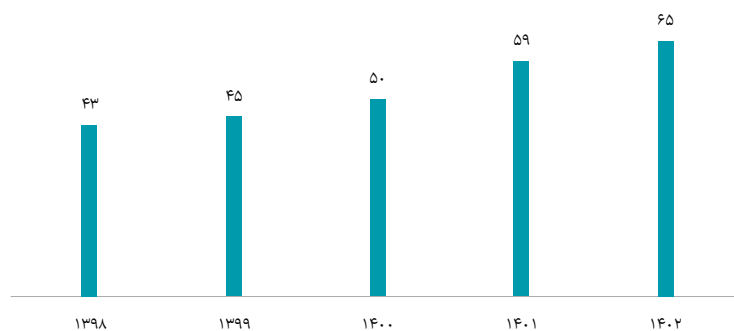

● حساب‌های اقماری سلامت - مرکز آمار

حجم مصرف داخلی محصولات دارویی
در پنج سال گذشته ۵۱ درصد افزایش
یافته است.

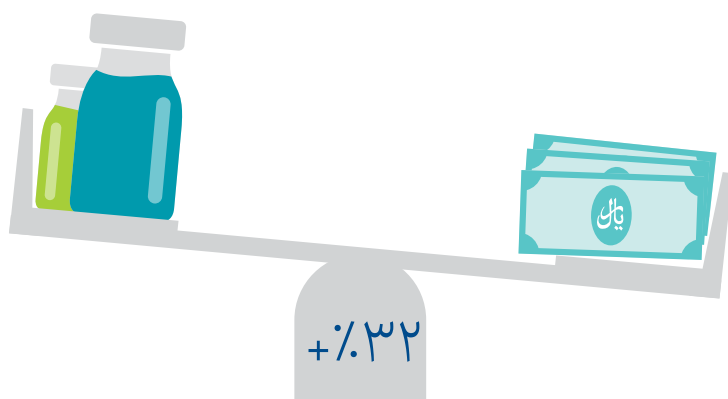
حجم مصرف داخلی محصولات دارویی (میلیارد عدد)

پیش بینی مصرف دارو در میان مدت

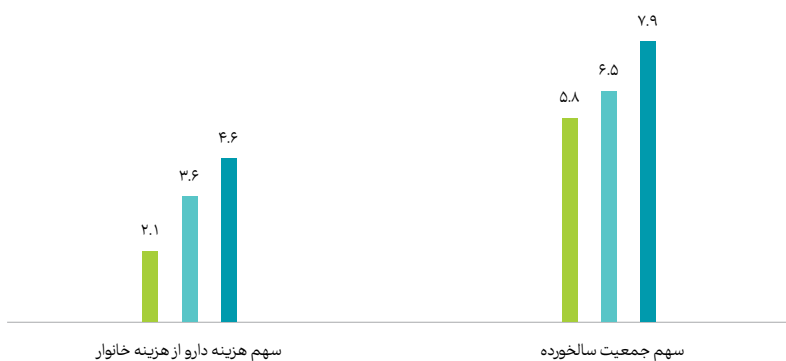
مصرف دارو تحت تأثیر وضعیت کلی سلامت جامعه و افزایش سهم سالمندان از جمعیت تغییر می‌کند. در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ سهم هزینه دارو از کل هزینه خانوار از ۲.۱ درصد به ۳.۶ درصد رسیده است. در این مدت هزینه‌کرد واقعی خانوارها برای محصولات دارویی بیش از ۴۱ درصد افزایش یافته است. پیش‌بینی می‌شود که در افق ۱۴۰۵، سهم سالمندان از جمعیت کشور به ۷.۹ درصد برسد.

طبق برآوردهای انجام شده پیش‌بینی می‌شود که
هزینه خرید دارو برای خانوار در سال ۱۴۰۵ بیش از
۳۲ درصد نسبت به سال ۱۳۹۸ افزایش یابد.

سهم جمعیت سالخورده از کل جمعیت کشور و سهم هزینه دارو از کل هزینه خانوار (درصد)

● ۱۳۹۰ ● ۱۳۹۸ ● ۱۴۰۵

صادرات و واردات

در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ ارزش صادرات محصولات دارویی از ۱۴۸ میلیون دلار به ۵۱ میلیون دلار رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۶۳ میلیون دلار رسیده است.

کمبود دارو در داخل کشور و تخصیص ارز ارزان برای واردات دارو و مواد اولیه دارویی باعث ممنوعیت صادرات این محصولات شده بود. با حذف تدریجی ارز ترجیحی صنایع داروسازی، امکان افزایش مجدد صادرات فراهم شده است. اما چالش‌های تولید در داخل و کمبود داروهای اساسی در کشور علت عدم رشد صادرات ارزیابی می‌شود.

ممنوعیت صادرات دارو

شامل حال تمامی محصولات دارویی

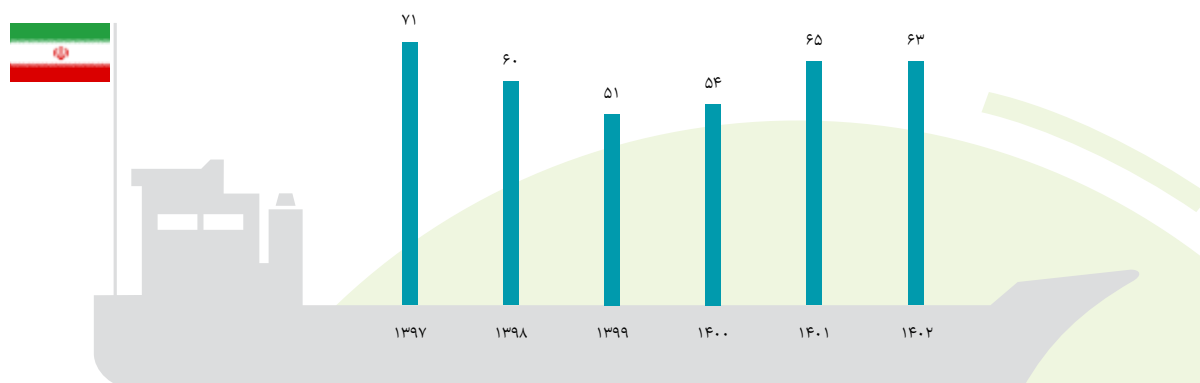
نمی‌شود و سازمان غذا و دارو

به صورت موردی این مسئله را

مورد بررسی قرار می‌دهد.

ارزش صادرات محصولات دارویی (میلیون دلار)

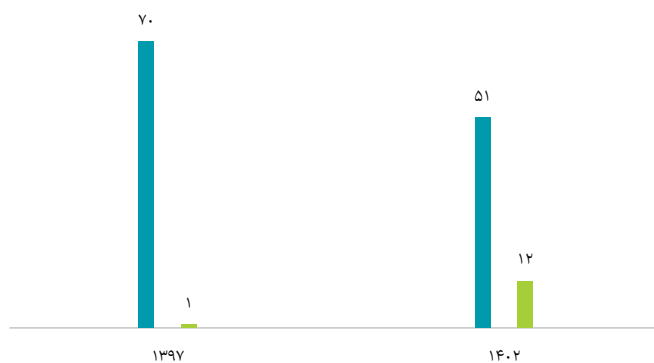
صادرات دارو در دو قالب محصولات بسته‌بندی شده، داروهای نهایی، و محصولات بسته‌بندی نشده، داروی بالک، صورت می‌گیرد. صادرات دارو به صورت بالک حجم اندکی از صادرات محصولات دارویی کشور را شامل می‌شود.

در سال‌های اخیر حجم صادرات داروهای نهایی کاهش و صادرات داروهای بالک افزایش یافته است.

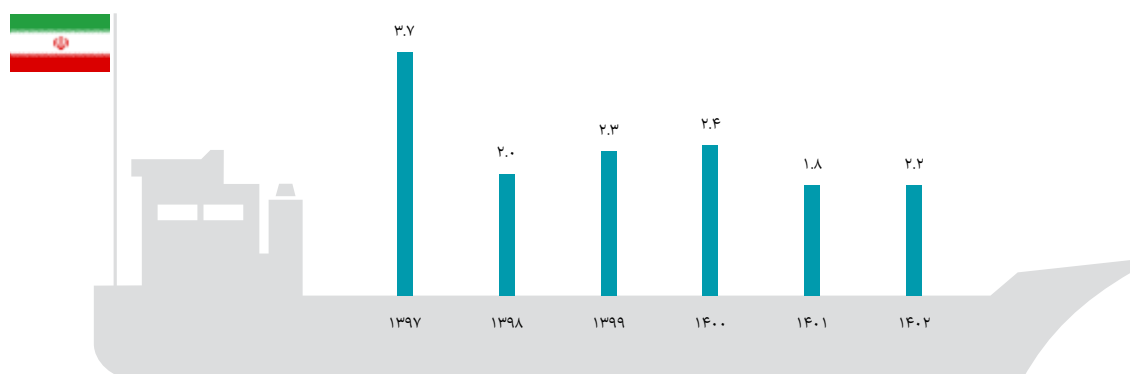
ارزش صادرات محصولات دارویی به تفکیک انواع محصولات (میلیون دلار)

داروهای نهایی ● داروی بالک ●

حجم صادرات محصولات دارویی نیز پس از افت شدید در دوره ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸، در سالهای ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ افزایش یافته بود؛ این شاخص در سال ۱۴۰۲ به ۲.۲ هزارتن رسیده است.

حجم صادرات محصولات دارویی (هزارتن)

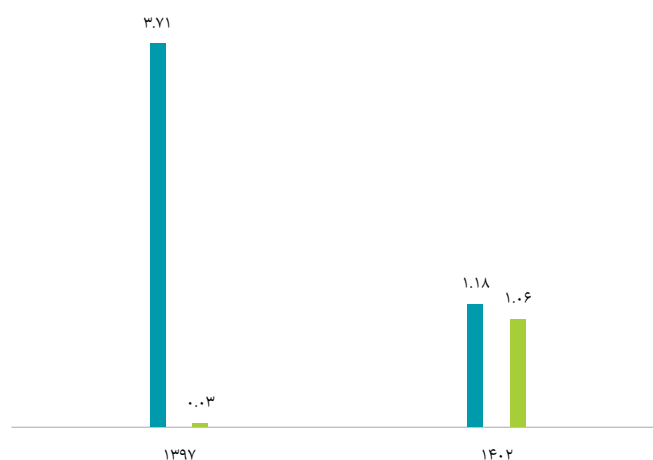

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

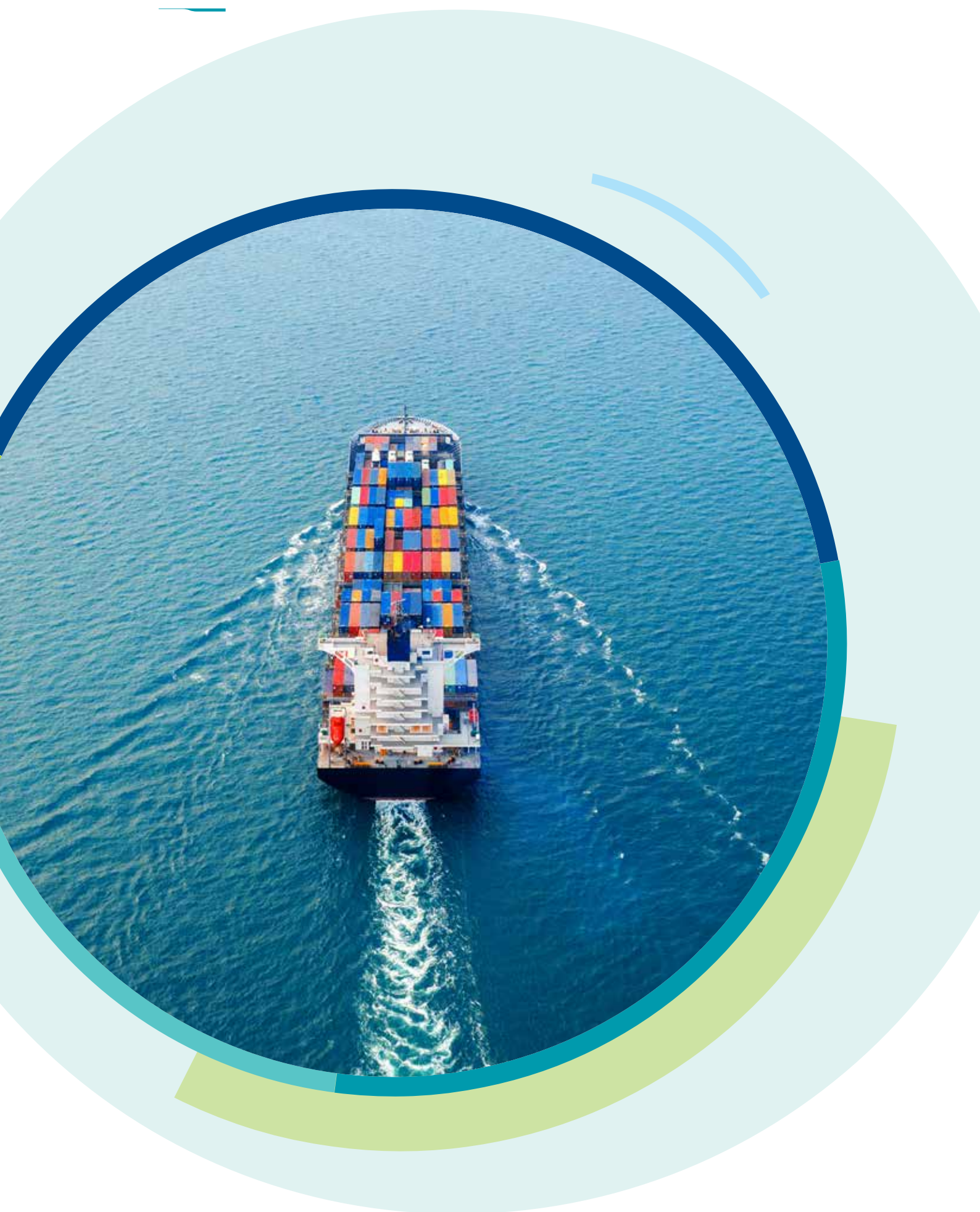
حجم صادرات محصولات دارویی بالغ از ۳۰ تن در سال ۱۳۹۷ به ۱۰۶۰ تن در سال ۱۴۰۲ رسیده است. در مقابل حجم صادرات داروهای نهایی به شدت کاهش پیدا کرده است.

حجم صادرات انواع محصولات دارویی (هزارتن)

● داروی نهایی ● مواد اولیه داروسازی

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

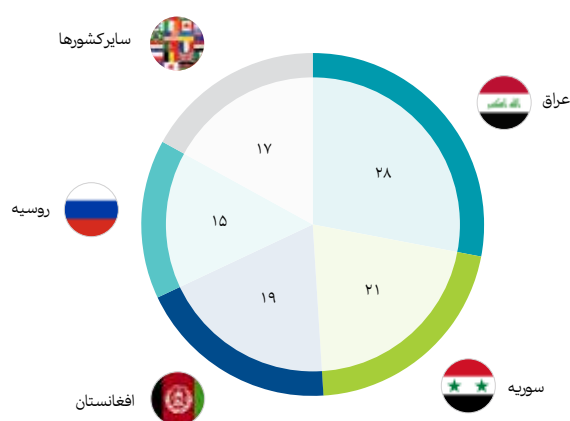
مقاصد عمده صادرات

در سال ۱۴۰۲ چهار کشور عراق، سوریه، افغانستان و روسیه مهم‌ترین مقاصد صادراتی داروهای ایرانی محسوب می‌شوند. بیش از ۸۰ درصد از داروهای صادراتی ایران به این چهار کشور صادر می‌شود.

در حال حاضر عراق و سوریه اصلی‌ترین مقاصد صادرات محصولات دارویی ایران محسوب می‌شوند.

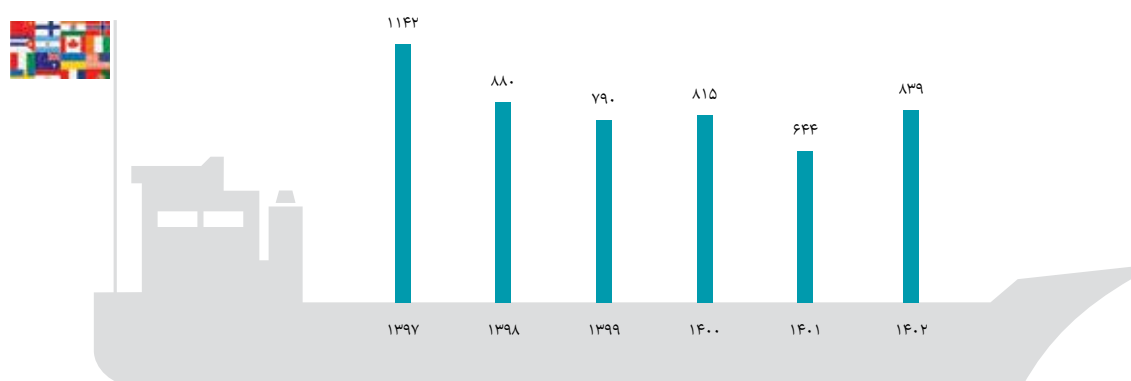
مقاصد برتر صادرات محصولات دارویی - ۱۴۰۲ (درصد)

ارزش واردات محصولات

تحریم‌های بین‌المللی و افزایش نرخ ارز در پنج سال اخیر باعث کاهش واردات دارو به کشور شده است. ارزش واردات دارو از ۶۴۴ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۸۳۹ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

ارزش واردات محصولات دارویی (میلیون دلار)

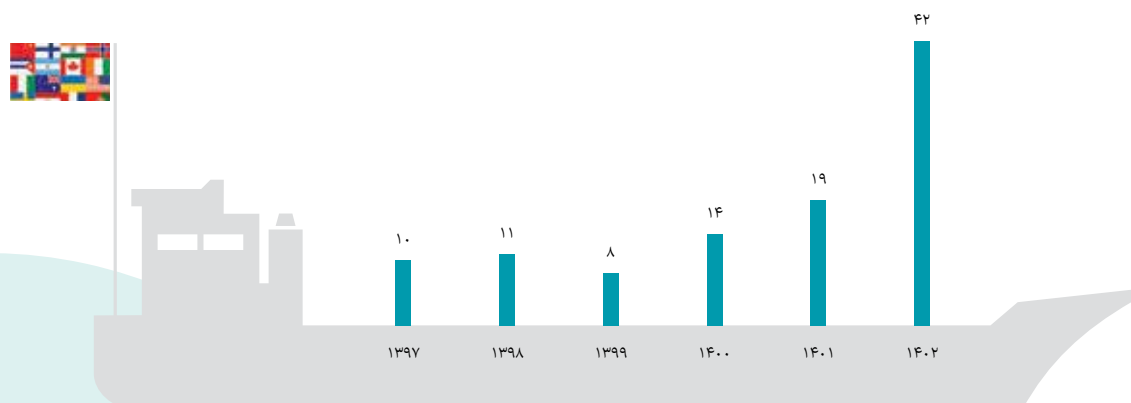

• گمرک جمهوری اسلامی ایران

حجم واردات محصولات

حجم واردات محصولات دارویی از ۷.۷ هزارتن در سال ۱۳۹۹ به ۱۸.۸ هزارتن در سال ۱۴۰۱ رسیده است. این شاخص در سال ۱۴۰۲ با بیش از دو برابر رشد به ۴۲ هزارتن رسیده است.

حجم واردات محصولات دارویی (هزارتن)

• گمرک جمهوری اسلامی ایران

مبادی عمده واردات

در سال‌های گذشته حجم واردات غیرمستقیم محصولات دارویی به کشور از طریق امارات متحده عربی افزایش یافته است.

امارات متحده عربی

جایگزین سوئیس و آلمان

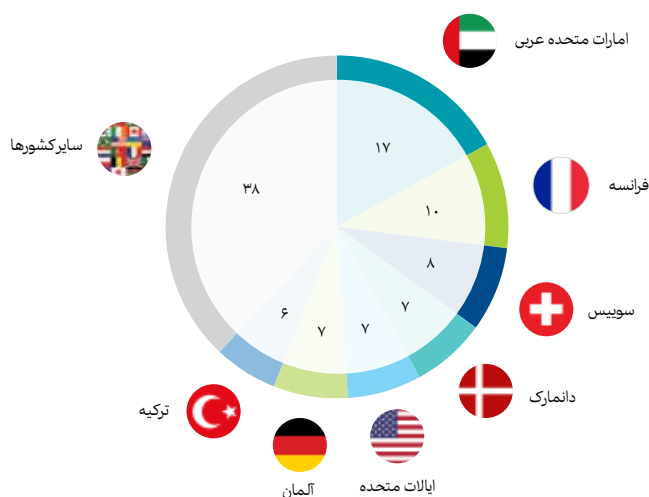
به عنوان مهم‌ترین مبدأ

واردات محصولات دارویی

به کشور شده است.

مبادی عمده واردات محصولات دارویی - ۱۴۰۲ (درصد)

با وجود ظرفیت بالای صنعتی و تکنولوژیک صنایع دارویی کشور، تراز تجاری کشور در این محصولات منفی است.

تراز تجاری محصولات دارویی ایران (میلیون دلار)

● تراز تجاری ● واردات ● صادرات

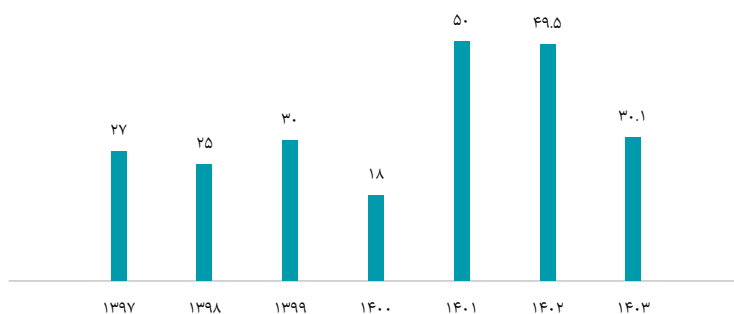

قیمت

تورم تولیدکننده

افزایش هزینه واردات مواد اولیه و سایر هزینه‌های تولیدی باعث افزایش تورم تولیدکننده در این بخش شده است.

تورم تولیدکننده محصولات دارویی (درصد)

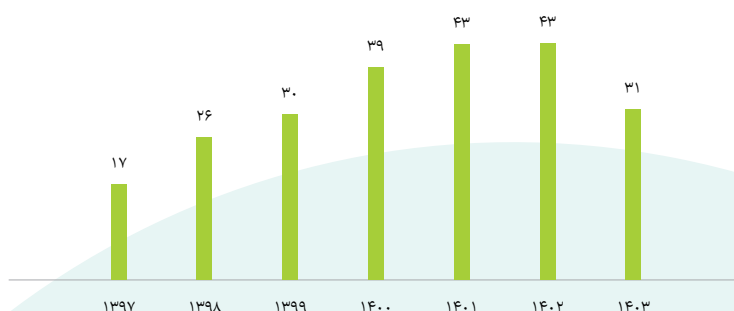

● شاخص‌های قیمت - مرکز آمار

تورم مصرف‌کننده

باتوجه به حمایت بیمه‌های درمانی و نظارت دولت بر قیمت‌گذاری محصولات دارویی، تورم این محصولات در سال‌های گذشته کمتر از تورم عمومی بوده است.

تورم مصرف‌کننده بخش بهداشت و درمان (درصد)

● شاخص‌های قیمت - مرکز آمار

زنجیره تأمین صنعت

مواد اولیه داخلی و وارداتی

سهم مواد اولیه وارداتی از عوامل تولید صنایع داروسازی از ۳۸ درصد از سال ۱۳۹۷ به ۱۲ درصد در سال ۱۴۰۰ رسیده است.

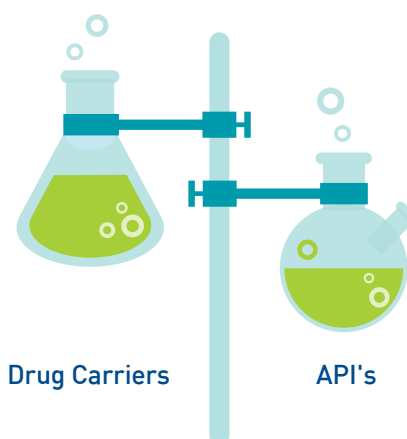
سهم مواد اولیه داخلی و وارداتی در صنایع دارویی (درصد)

● سهم مواد اولیه خارجی ● سهم مواد اولیه داخلی

تولید و واردات مواد اولیه صنایع دارویی یکی از اصلی‌ترین چالش‌های این صنعت در سالیان اخیر بوده است.

مواد اولیه صنعت دارو
به‌طور عمده به دو بخش
ماده مؤثره دارویی (API's) و
حامل‌های دارویی (Drug Carriers)
تقسیم می‌شود.

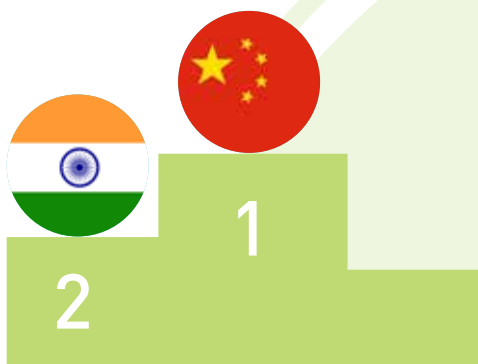

ظرفیت صنعتی و توانایی علمی تولید دارو طی دهه‌های اخیر در ایران پیشرفت چشمگیری داشته است، اما با این وجود تولید مواد اولیه دارویی در ایران با دو چالش عمده روبه‌رو است:

۲ صرفه به مقیاس تولید مواد اولیه دارویی.

۱ توانایی علمی تولید ماده مؤثره‌های موردنیاز برای تولید دارو؛

برای تولید به‌صرفه این محصولات باید کارخانه‌هایی با ظرفیت بسیار بالا تأسیس کرد. این کار نیازمند دسترسی شرکت‌های تولیدکننده به بازارهای بزرگ داخلی و خارجی است. تولیدکنندگان داخلی دارو در کشور در حال حاضر از چنین توانی برخوردار نیستند.

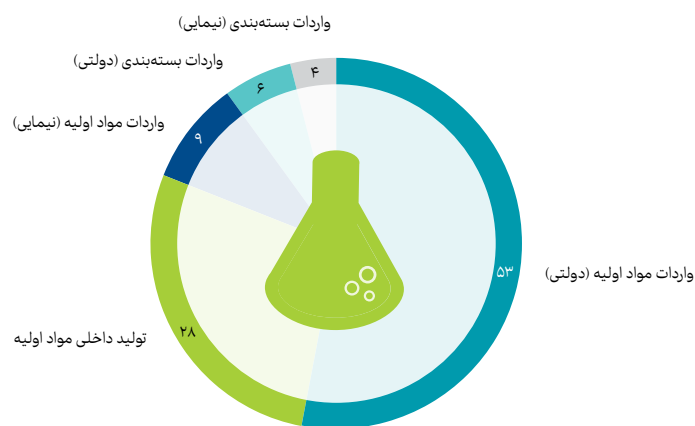

در حال حاضر دو کشور چین و هند به‌عنوان بزرگ‌ترین تولیدکنندگان دارو در جهان، به تولید ماده اولیه دارویی نیز می‌پردازند و قیمت نهایی پایین آنها امکان رقابت دیگر تولیدکنندگان در سرتاسر جهان را از بین برده است.

در سال‌های اخیر ارز ترجیحی و ارز نیمایی هم برای محصولات نهایی و مواد اولیه صنایع دارویی اختصاص پیدا کرده است. در سال ۱۳۹۸ بیش از ۹۶ درصد از ارز اختصاصی برای خرید مواد اولیه وارداتی ارز دولتی (۴۲۰۰ تومانی) و تنها ۴ درصد ارز اختصاص یافته ارز نیمایی بود.

در سال ۱۳۹۹ سهم ارزشی از منابع اختصاص یافته برای خرید مواد اولیه صنعت دارو به ۲۳ درصد رسیده است. در سال ۱۴۰۲ سهم ارزشی از منابع اختصاص یافته برای خرید مواد اولیه دارویی ۱۷.۵ درصد معادل ۲۰۰ میلیون دلار رسیده است. با وجود کاهش سهم ارزش دولتی برای خرید مواد اولیه و حذف ارزش ترجیحی برای واردات سایر کالاهای اساسی به نظر می‌رسد که تخصیص ترکیبی از ارزش دولتی و ارزشی در سال ۱۴۰۳ برای خرید مواد اولیه و محصولات نهایی دارویی ادامه داشته باشد. در سال‌های اخیر تولیدات داخلی بین ۲۳ تا ۲۸ درصد از نیاز داخلی به مواد اولیه صنایع داروسازی را تأمین کرده‌اند.

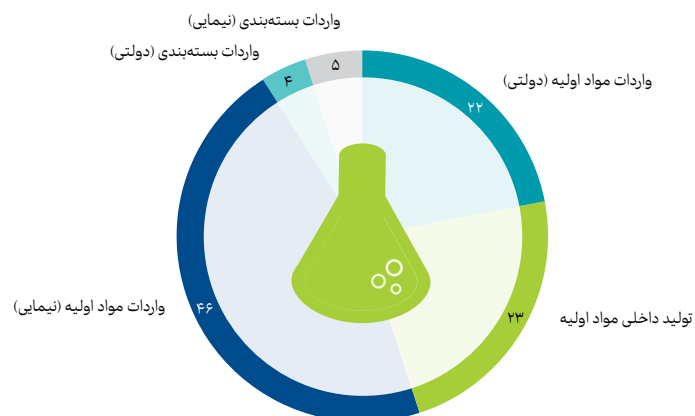
نمای کلی بازار مواد اولیه دارویی - ۱۳۹۸ (درصد)

● مرکز پژوهش‌های مجلس

به طور میانگین ۱۰ درصد از بازار مواد اولیه صنایع دارویی به مواد اولیه بسته‌بندی اختصاص پیدا می‌کند. ژلاتین دارویی برای انواع قرص و کپسول یکی از پرمصرف‌ترین کالاهای این قسمت است.

نمای کلی بازار مواد اولیه دارویی - ۱۳۹۹ (درصد)

● مرکز پژوهش‌های مجلس

بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که تولیدکنندگان ماده مؤثره دارویی در کشور، سودآوری و کسب بیشترین سهم از اندازه بازار را به‌عنوان سیاست اصلی خود انتخاب کرده‌اند. باوجود نیاز مبرم به برخی محصولات حیاتی موردنیاز صنعت دارو، سیاست‌گذاران نتوانسته‌اند تولیدکنندگان را به سمت تولید مواد مؤثره با اولویت بالاتر ترغیب کنند. درماتریس زیر مواد مؤثره صنایع داروسازی از دو منظر تقسیم‌بندی شده‌اند:

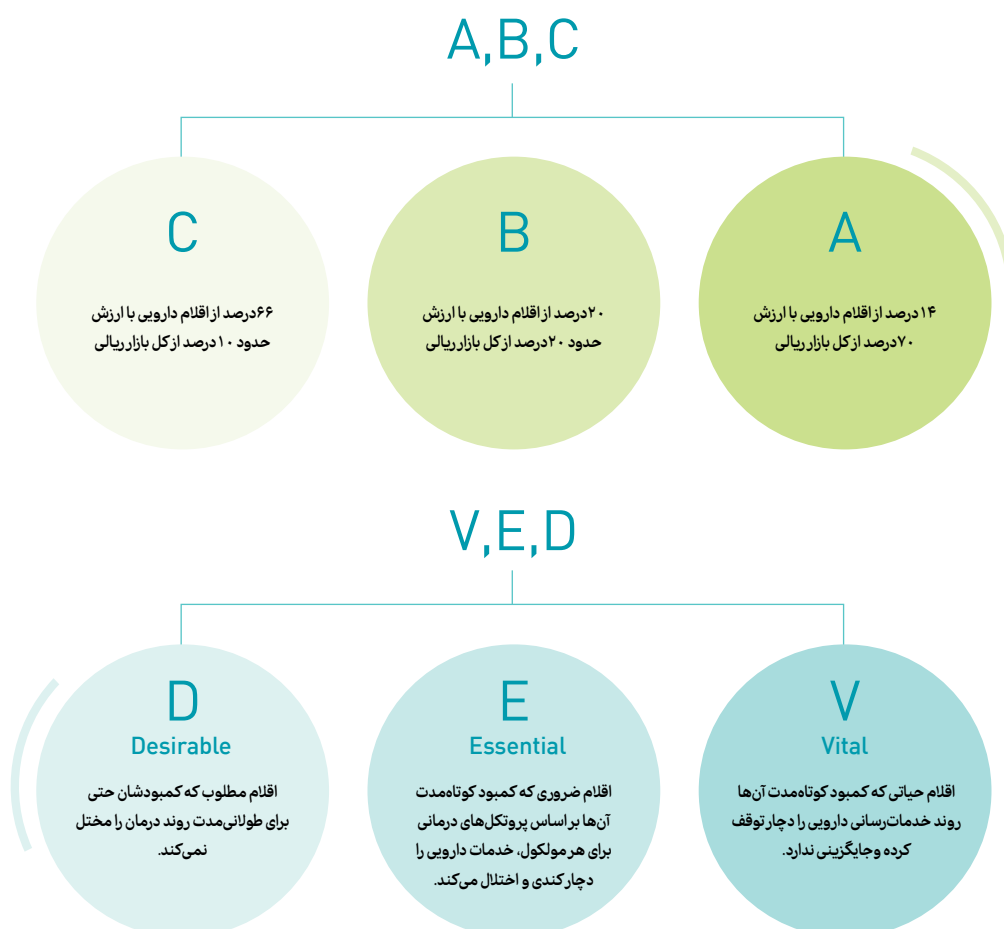
دسته‌بندی (V, E, D) ماده مؤثره دارویی را به سه دسته مواد حیاتی، ضروری و مطلوب تقسیم می‌کند.

۲

دسته‌بندی (A, B, C) ماده مؤثره صنایع داروسازی را از منظر سودآوری و اندازه بازار به محصولات گران‌قیمت، متوسط و ارزان تقسیم می‌کند.

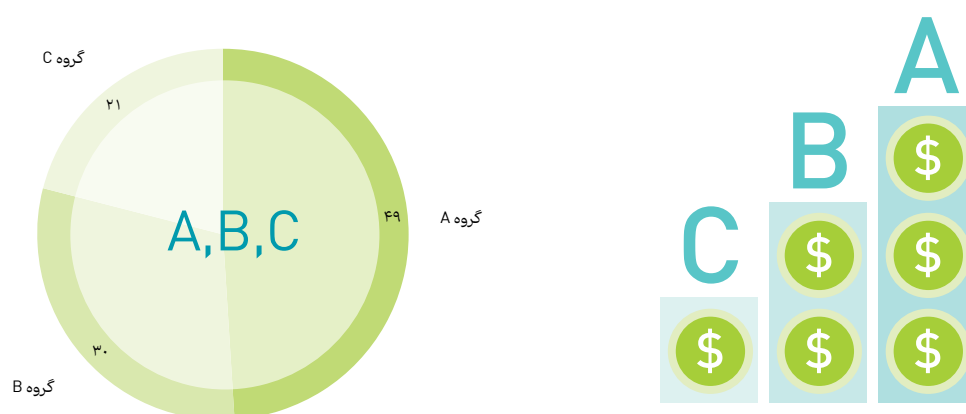
۱

طبقه‌بندی داروها بر اساس معیار ABC - VED

حدود نیمی از ماده مؤثره‌های تولیدی در کشور از منظر ارزش بازاری در گروه A قرار دارند. تولیدکنندگان به‌وضوح به سمت تولید ماده مؤثره‌ای با بازار بزرگ‌تر، گردش مالی بیشتر و سود بالاتر حرکت کرده‌اند و بیشترین رقابت در این حوزه متمرکز شده است.

سهم انواع ماده مؤثره تولیدی در کشور به تفکیک ارزش بازاری (درصد)

● مرکز پژوهش‌های مجلس

تنها ۶ درصد از تولیدات مواد اولیه دارویی در کشور به محصولات حیاتی اختصاص دارد؛ بنابراین نیاز به واردات مواد اولیه حیاتی در سال‌های آینده همچنان پابرجا خواهد بود.

سهم انواع ماده مؤثره تولیدی در کشور به تفکیک رتبه اولویت دارویی (درصد)

● مرکز پژوهش‌های مجلس

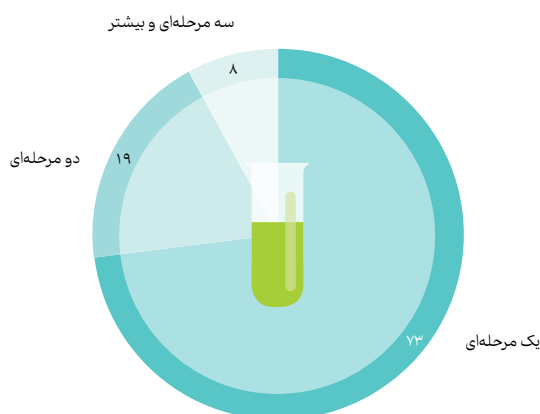
عمق تولید و سطح فناوری مورد نیاز برای تولید انواع ماده مؤثره صنایع داروسازی یکی دیگر از روش‌های بررسی این صنعت است. ماده مؤثره‌های صنایع داروسازی با فراوری و ترکیب انواع محصولات شیمیایی و زیستی به دست می‌آیند. عمق تولید به معنای افزایش سطح فراوری و انجام مراحل متعدد سنتز مواد واسطه است. سطح تکنولوژی تولید بر اساس تعداد مراحل فراوری و عمق تولید مواد اولیه تقسیم‌بندی می‌شود.

در حال حاضر بیش از ۷۰ درصد از
ماده مؤثره‌های تولیدی در کشور
در پایین‌ترین سطح از عمق
تولید قرار دارند.

بنابراین، برای دستیابی به تکنولوژی تولید مورد نیاز برای تأمین سایر مواد اولیه دارویی در کشور تولیدکنندگان ناگزیر به سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه در این بخش از صنعت هستند.

دسته‌بندی ماده مؤثره‌های تولیدی در کشور به تفکیک سطح تکنولوژی و عمق تولید (درصد)

ارز تخصیصی به واردات مواد اولیه و بسته‌بندی
مورد نیاز صنایع داروسازی
از ۸۸۲ میلیون دلار در سال ۱۳۹۸
به ۱۰۰۴ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹
رسیده است.

میزان ارز تأمین شده برای واردات دارو و مواد اولیه دارویی در سال ۱۴۰۲ به ۲ میلیارد دلار می‌رسد. ۱.۸ میلیارد دلار از این میزان در قالب ارز ترجیحی (دولتی) و ۲۰۰ میلیون دلار ارز نیمایی اختصاص یافته است. از این میزان نزدیک به ۸۵۰ میلیون دلار برای واردات دارو، و ۱۱۵۰ میلیون دلار به واردات مواد اولیه و ملزومات دارویی اختصاص یافته است. با توجه به تخصیص ارز ترجیحی دولتی برای واردات دارو به نظر می‌رسد که ۲۰۰ میلیون دلار ارز نیمایی برای مواد اولیه دارو (ماده مؤثره و بسته‌بندی) اختصاص یافته است. حذف ارز ترجیحی واردات مواد اولیه باعث افزایش رقابت و سرمایه‌گذاری برای تولید انواع مواد اولیه در این صنعت خواهد شد. با توجه به سطح تکنولوژی موجود در کشور، فرایند جایگزینی واردات زمان‌بر خواهد بود.

ارزبری تولید و واردات مواد اولیه و اقلام بسته‌بندی دارویی (میلیون دلار)

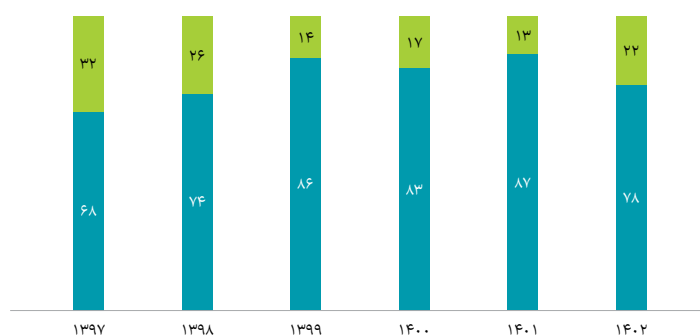
تفکیک سهم تولید و واردات از مصرف داخلی

تحریم‌های بین‌المللی و همه‌گیری کرونا باعث کاهش سهم محصولات وارداتی از بازار مصرف داخلی شده است. این روند با واردات مواد اولیه و افزایش سهم تولیدات داخلی در بازار دارویی کشور همراه بوده است.

باتوجه به روند حذف مرحله‌ای تخصیص ارز ترجیحی برای واردات، سهم داروهای وارداتی در بازار کاهش خواهد یافت؛ اما باتوجه به عدم تولید داخلی برخی از محصولات حیاتی، نیاز به واردات دارو کماکان پابرجا خواهد بود. کمبود داروهای وارداتی در طی سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ باعث افزایش واردات این محصولات در سال ۱۴۰۲ و در نتیجه افزایش سهم این محصولات از سبد دارویی کشور شده است.

سهم ارزش داروهای تولید داخل و وارداتی از بازار داخلی (درصد)

● وارداتی ● تولیدی

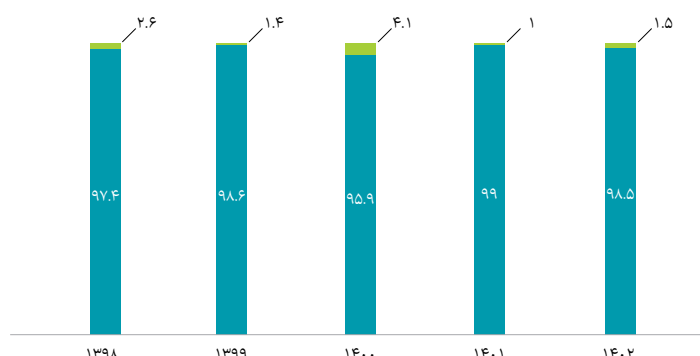
● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

در سال‌های اخیر بین ۱۲ تا ۳۲ درصد از ارزش بازار دارویی کشور به محصولات وارداتی تعلق داشته است. اما سهم داروهای وارداتی از حجم مصرف داخلی تنها بین ۱ تا ۵ درصد بوده است.

این موضوع نشان‌دهنده قیمت نسبی بالاتر محصولات وارداتی است. این محصولات معمولاً در گروه داروهای ثبت شده (Patented) هستند و در بازار جهانی نیز از انحصار تولید و مالکیت معنوی برخوردارند.

سهم حجمی داروهای تولید داخل و وارداتی از بازار دارویی کشور (درصد)

● وارداتی ● تولیدی

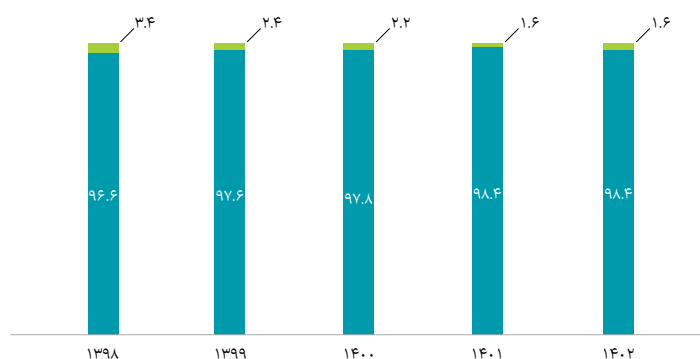
● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

با ممنوعیت صادرات دارو، ارزش صادرات محصولات دارویی به کشورهای همسایه کاهش پیدا کرد. در نتیجه سهم بازارهای خارجی از فروش محصولات داخلی در پنج سال اخیر کاهش یافته است.

سهم بازار داخلی و صادرات از ارزش محصولات تولیدی (درصد)

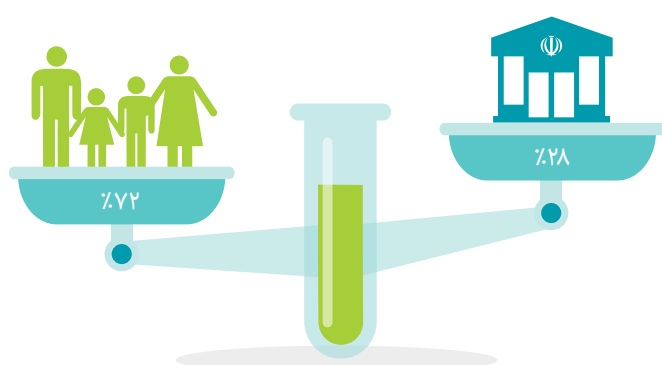
● صادرات ● مصرف داخلی

تحلیل زنجیره ارزش

ترکیب فعالیت‌های اقتصادی خریدار و مصرف‌کننده محصولات دارویی

خانوارها ۷۲ درصد از تأمین مالی چرخه دارویی کشور را به خود اختصاص می‌دهند.

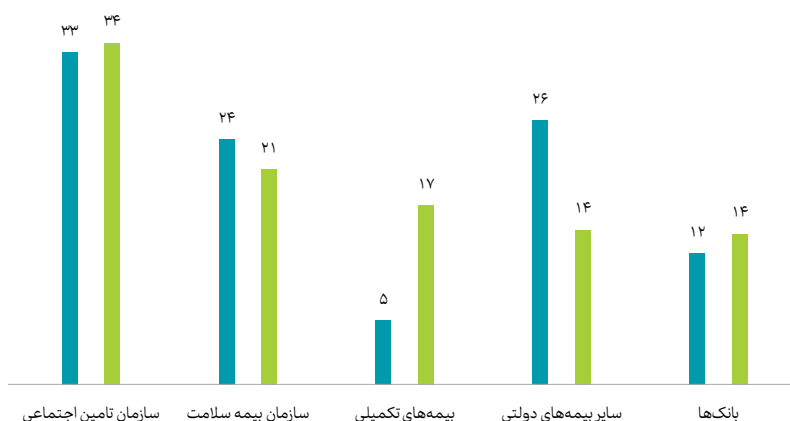
۲۸ درصد باقی‌مانده توسط
انواع بیمه‌ها و سازمان‌های
دولتی تأمین می‌شود.

سازمان تأمین اجتماعی مهم‌ترین نهاد عمومی تأمین مالی محصولات دارویی است. این نهاد مالک بزرگ‌ترین هلدینگ صنایع دارویی کشور (هلدینگ تیپیکو) است.

با بروز همه‌گیری کرونا در سال ۱۳۹۹، سهم بیمه‌های تکمیلی از منابع تأمین مالی محصولات دارویی افزایش یافت. در مقابل، سهم سازمان بیمه سلامت و سایر بیمه‌های دولتی در این بازه زمانی به طور قابل توجهی کاهش یافته است.

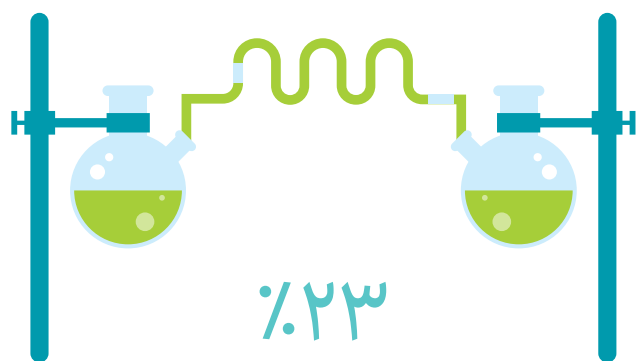
سهم انواع منابع تأمین مالی محصولات دارویی به جز خانوار (درصد)

● ۱۳۹۸ ● ۱۳۹۹

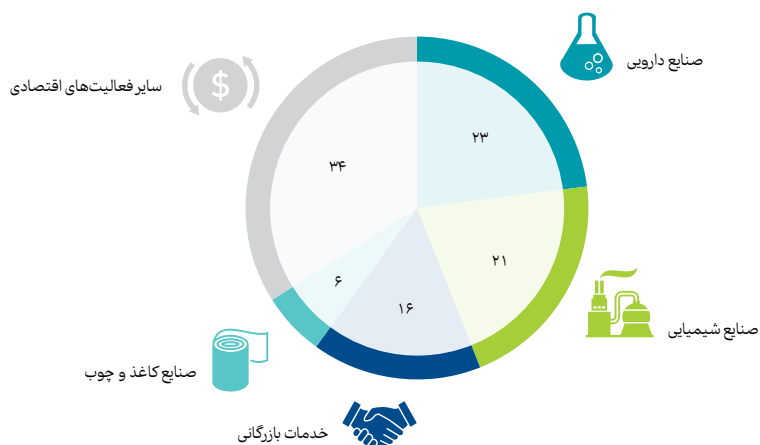
فعالیت‌های اقتصادی تأمین‌کننده محصولات دارویی

بنا به اطلاعات جدول داده-ستانده اقتصاد ایران، صنایع ساخت مواد و فرآورده‌های شیمیایی به عنوان اصلی‌ترین تأمین‌کننده مواد اولیه صنایع داروسازی ۲۱ درصد از داده‌های صنعت دارو را به خود اختصاص داده است.

صنایع داروسازی هم‌افزایی درونی ۲۳ درصدی دارند و از محصولات و خدمات دیگر فعالان هم‌رسته نیز استفاده می‌کنند.

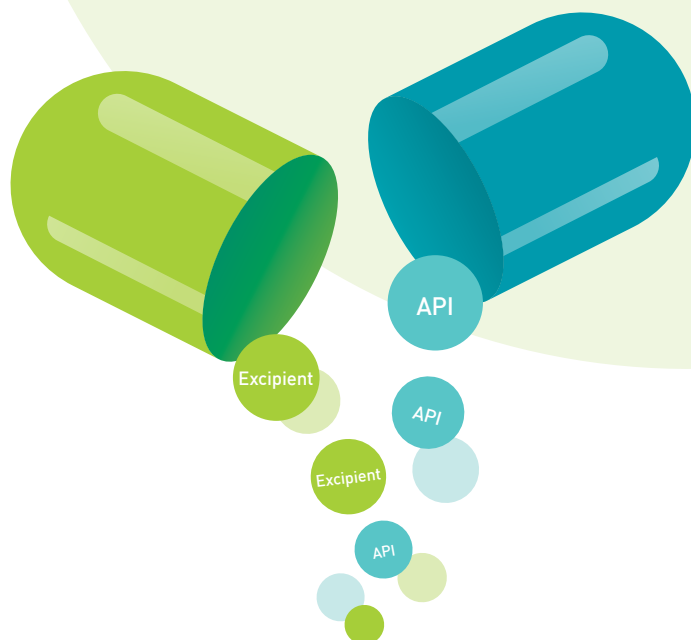
سهم داده‌های صنایع داروسازی به سایر فعالیت‌های اقتصادی

تحلیل زنجیره تأمین فیزیکی صنایع داروسازی

زنجیره تأمین صنایع داروسازی بسیار متنوع و طولی است.

هر دارو از دو بخش اصلی
ماده مؤثره دارویی (API) و مواد جانبی (Excipient)
تشکیل شده است.

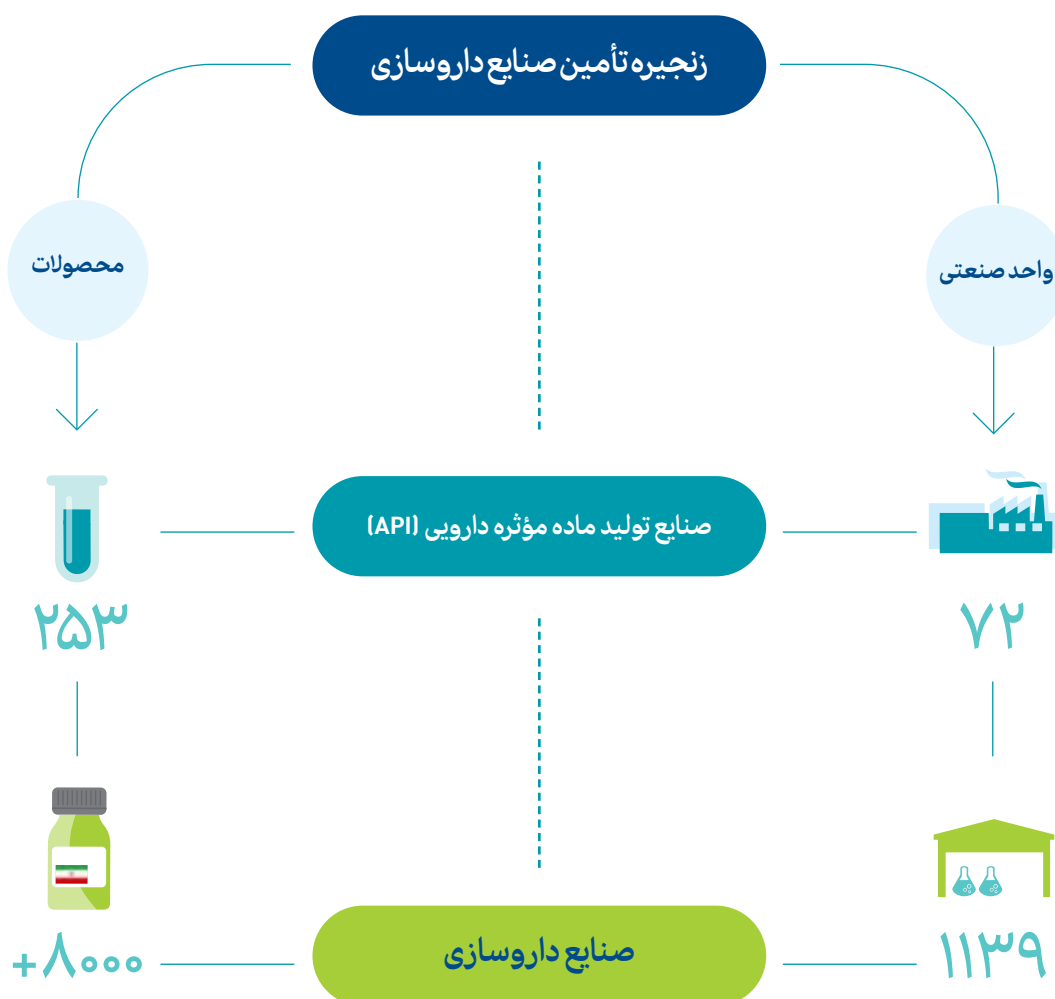
کارخانه‌های داروسازی برای تأمین این دو عنصر به زنجیره بالادستی تولیدکننده ماده اولیه صنایع داروسازی وابسته هستند. تولیدکنندگان ماده اولیه صنایع داروسازی نیز برای ساخت هرکدام از محصولات نیازمند دسترسی به طیف وسیعی از مواد شیمیایی سنتزی و زیستی هستند. این محصولات از خروجی پتروشیمی‌ها، محصولات حیوانی و نباتی و آزمایشگاه‌های تولید مواد شیمیایی آلی و معدنی تأمین می‌شوند.

بنابراین، حلقه‌های بالادستی صنایع دارویی به شدت با صنایع شیمیایی در هم تنیده است و تفکیک جداگانه زنجیره تأمین صنایع داروسازی از بین محصولات مختلف شیمیایی و تحلیل آن در این گزارش نمی‌گنجد. در نتیجه در این قسمت لایه آخر زنجیره تأمین بالادستی صنعت، صنایع تولیدکننده ماده مؤثره دارویی، مورد بررسی قرار گرفته است.

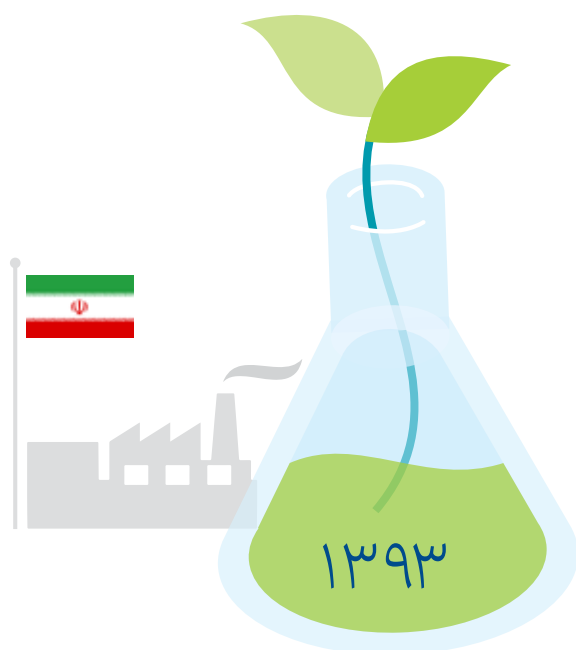
ذکر این نکته ضروری است که هلدینگ‌های اصلی و بزرگ تولیدکننده محصولات دارویی در ۱۰ سال اخیر به سرمایه‌گذاری گسترده در تولید مواد اولیه صنایع داروسازی پرداخته‌اند. بنابراین علاوه بر ترسیم وضعیت کلی زنجیره تأمین صنایع داروسازی، بررسی ادغامات عمودی بازیگران اصلی در زنجیره تأمین بالادستی صنعت ضروری است. ادغامات عمودی صنایع داروسازی محدود به زنجیره تأمین بالادستی نیست و تولیدکنندگان این صنعت دست به تاسیس شرکت‌های پخش و یکپارچه‌سازی زنجیره پایین‌دستی محصولات زده‌اند. در نهایت با تلفیق این دو حوزه می‌توان شبکه مالکیت هلدینگ‌های اصلی در طول زنجیره تأمین صنایع داروسازی را رصد کرد.

در حال حاضر ۷۲ واحد صنعتی در قالب ۵۰۶ خط تولید به عرضه بیش از ۲۵۳ ماده مؤثره صنایع دارویی می‌پردازند. محصولات این بخش در اختیار ۱۱۳۹ واحد صنعتی قرار می‌گیرد تا در قالب ۵۲۰۸ خط تولید به عرضه بیش از ۸۰۰۰ هزار محصول بپردازند.

زنجیره تأمین فیزیکی صنایع داروسازی و ماده مؤثره - تعداد واحدهای صنعتی و محصولات

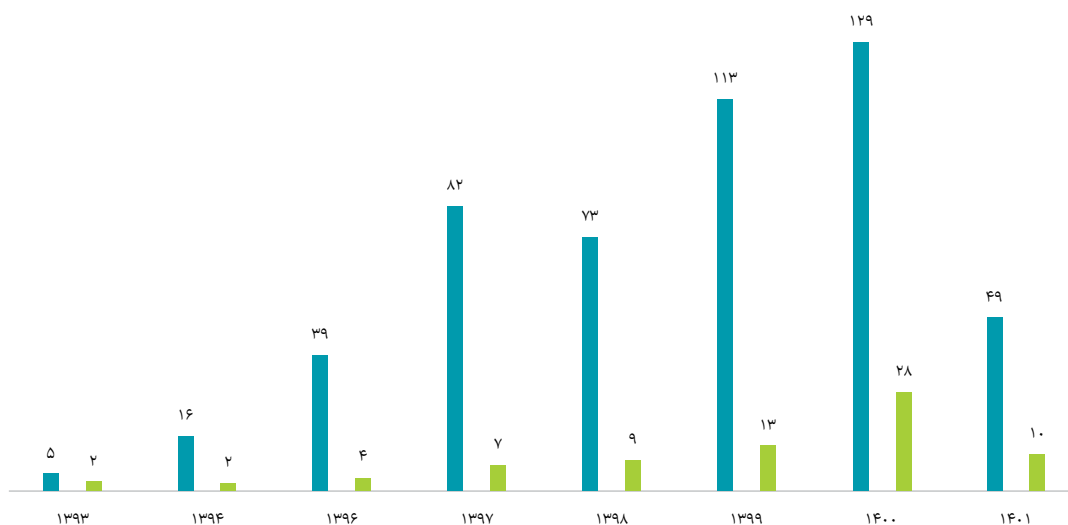

صنعت تولید ماده مؤثره
صنایع دارویی در ایران
نوپا است و از سال ۱۳۹۳
آغاز شده است.

سیر توسعه این صنعت تا سال ۱۴۰۰ صعودی بوده و در سال ۱۴۰۱ این روند وارد سیر نزولی شده است.

روند بهره‌برداری از صنایع تولید ماده مؤثره دارویی

● خطوط تولید ● واحدهای صنعتی

وضعیت داروخانه‌ها

در حال حاضر بیش از ۱۵ هزار داروخانه در کشور به فعالیت می‌پردازند.

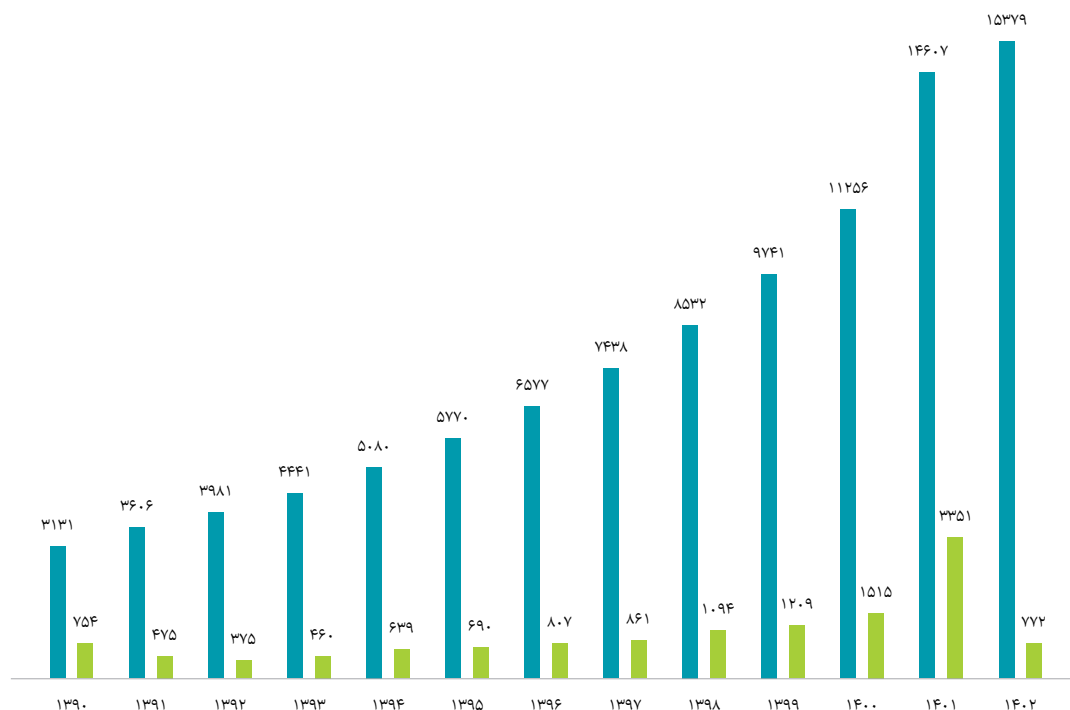

تعداد داروخانه‌های کشور
در پنج سال اخیر بیش از
دو برابر شده است.

این موضوع باعث افزایش رقابت، کاهش حاشیه سود و همچنین کاهش قدرت چانه‌زنی این بخش از زنجیره تأمین دارو در برابر شرکت‌های داروسازی و پخش دارو شده است.

تعداد داروخانه‌های موجود و تازه تأسیس کل کشور

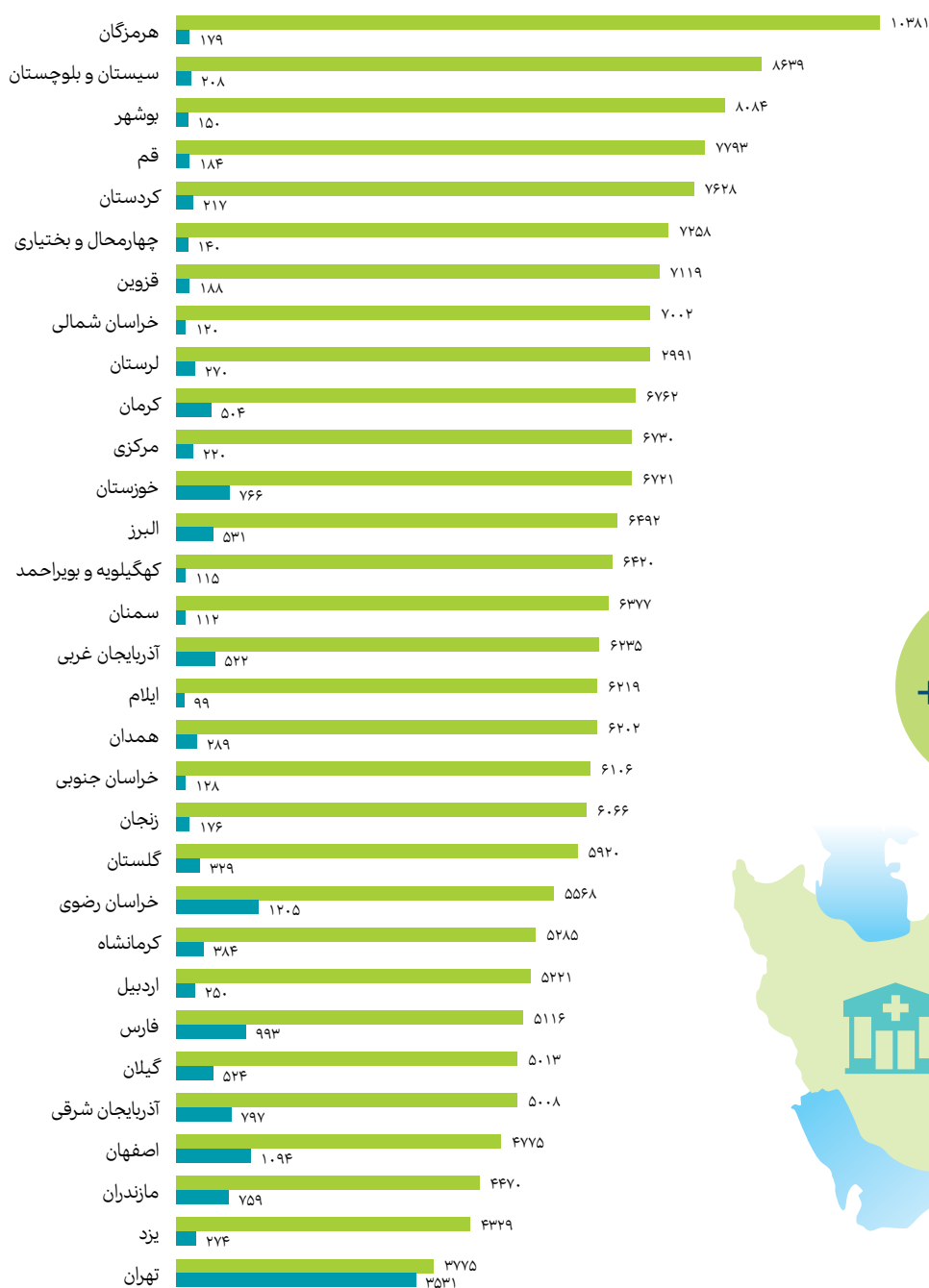
داروخانه‌های تازه تأسیس ● تعداد داروخانه‌ها ●

توزیع داروخانه‌ها در کشور متناسب با جمعیت و تقاضای دارو افزایش نیافته است. تعداد داروخانه‌های جدید در شهرهای بزرگ و مناطق برخوردار بسیار بیشتر از مناطق محروم و کم‌درآمد بوده است. امکان درآمدزایی از فروش مکمل‌های دارویی و محصولات آرایشی و بهداشتی یکی از دلایل اصلی تعمیق امکان دسترسی به داروخانه در مناطق مختلف بوده است.

تعداد داروخانه‌ها و سرانه جمعیتی هر داروخانه به تفکیک استان‌ها - ۱۴۰۲

● تعداد داروخانه‌ها ● سرانه جمعیتی هر داروخانه

+۱۵۰۰۰

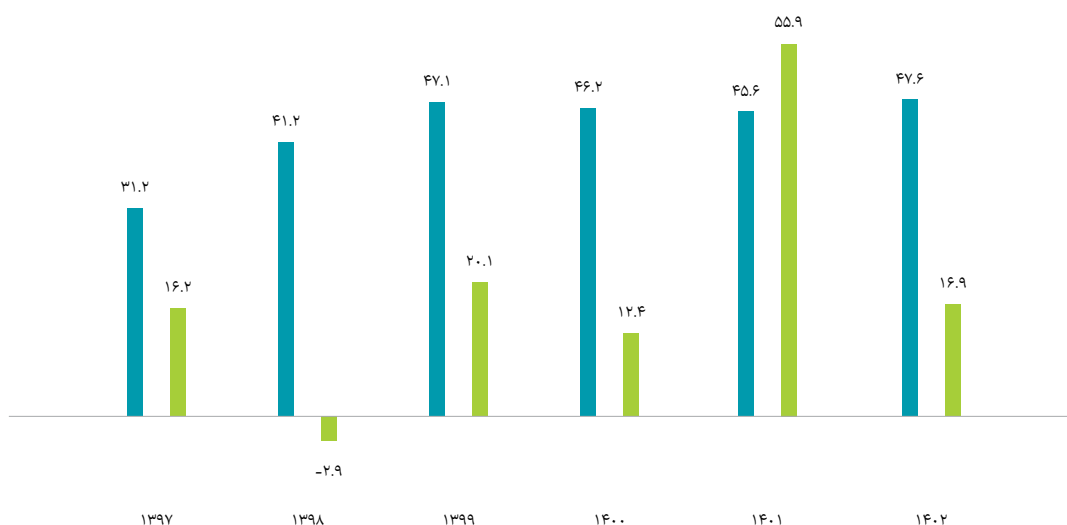

در سال‌های گذشته میانگین فروش داروخانه‌های کشور فاصله بسیاری با تورم عمومی کشور داشته است؛ بنابراین داروخانه‌ها با کاهش درآمد حقیقی مواجه بوده‌اند. این موضوع باعث شده است داروخانه‌ها به تعدیل نیروهای متخصص و کاهش هزینه‌های عملیاتی خود روی آورند. مدت زمان بدهی شرکت‌های بیمه به داروخانه‌ها در سه سال اخیر افزایش یافته است؛ بنابراین داروخانه‌ها با مشکل تأمین نقدینگی مواجه هستند.

مقایسه تورم سالانه و سرانه فروش داروخانه‌ها (درصد)

افزایش میانگین فروش داروخانه‌ها ● تورم سالانه ●

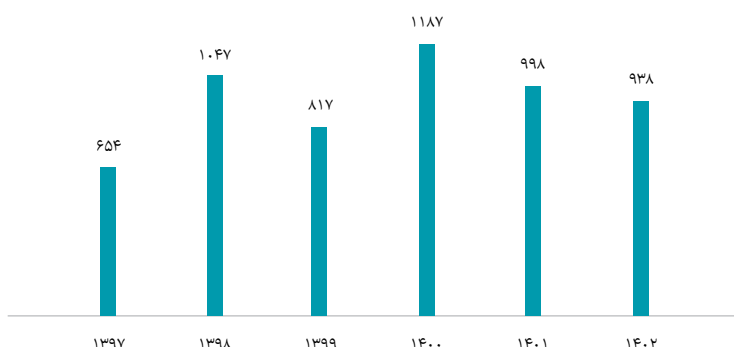

تجارت مواد اولیه صنایع داروسازی

واردات ماده مؤثره صنایع دارویی

در سال‌های اخیر و با اعمال تحریم‌های بین‌المللی و همچنین افزایش نرخ ارز، سهم داروهای وارداتی به کشور کاهش یافته است. تولیدکنندگان داخلی دارو با واردات ماده مؤثره به تولید محصولات مشابه و جایگزینی محصولات وارداتی مبادرت ورزیده‌اند. واردات ماده مؤثره صنایع دارویی از ۶۵۴ میلیون دلار در سال ۱۳۹۷ به ۱۱۸۷ میلیون دلار در سال ۱۴۰۰ رسیده است. این شاخص در سال ۱۴۰۲ به ۹۳۸ میلیون دلار رسیده است.

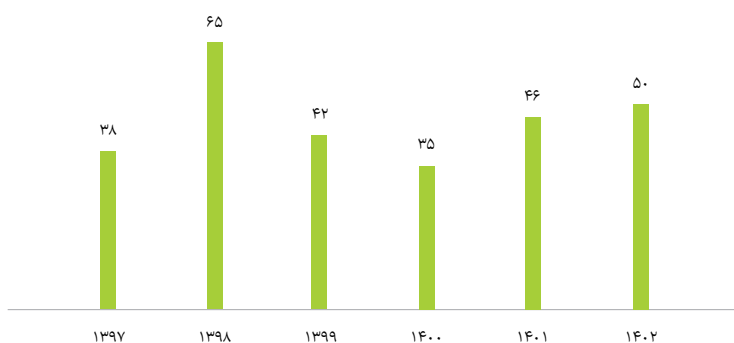
ارزش واردات ماده مؤثره صنایع داروسازی (میلیون دلار)

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

حجم واردات مواد اولیه داروسازی از ۶۵ هزار تن در سال ۱۳۹۸ به ۳۵ هزار تن در سال ۱۴۰۰ رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۲ به ۵۰ هزار تن رسیده است.

حجم واردات ماده مؤثره صنایع داروسازی (هزار تن)

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

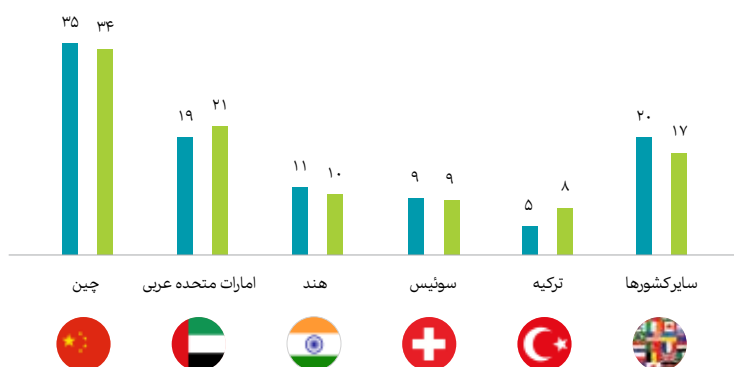
کشورهای چین و هندوستان اصلی‌ترین تولیدکنندگان مواد اولیه صنایع داروسازی محسوب می‌شوند.

سهم ترکیه از تأمین مواد اولیه صنایع داروسازی در یک سال گذشته افزایش یافته است.

مبادی واردات ماده مؤثره صنایع دارویی - ۱۴۰۱ (درصد)

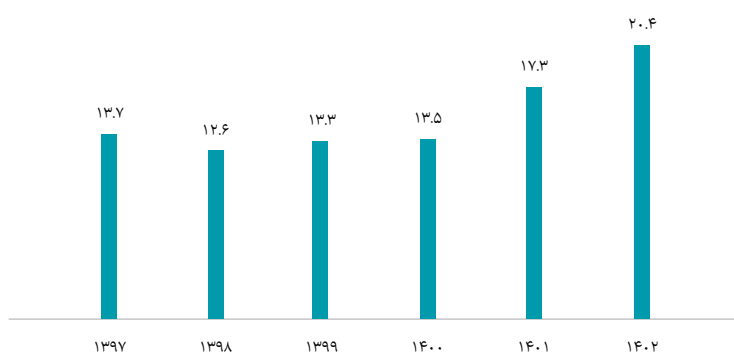
● ۱۴۰۱ ● ۱۴۰۲

صادرات ماده مؤثره

صادرات ماده مؤثره صنایع دارویی از ۱۲.۶ میلیون دلار در سال ۱۳۹۸ به ۲۰.۴ میلیون دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده است. این شاخص نسبت به واردات یک میلیارد دلاری ماده مؤثره بسیار ناچیز است.

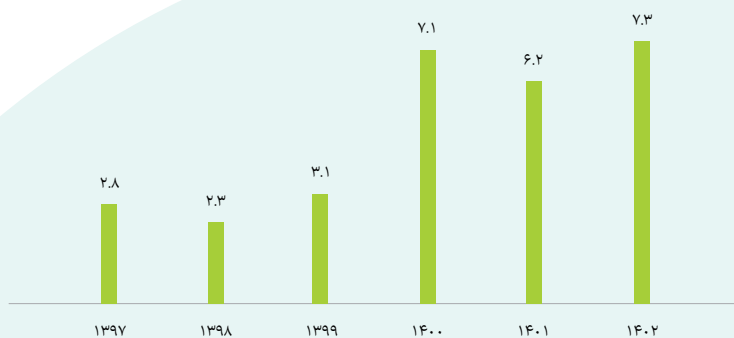
ارزش صادرات ماده مؤثره صنایع دارویی (میلیون دلار)

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

حجم صادرات ماده مؤثره صنایع دارویی از ۲.۳ هزار تن در سال ۱۳۹۸ به ۷.۳ هزار تن در سال ۱۴۰۲ رسیده است.

حجم واردات ماده مؤثره صنایع داروسازی (هزار تن)

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

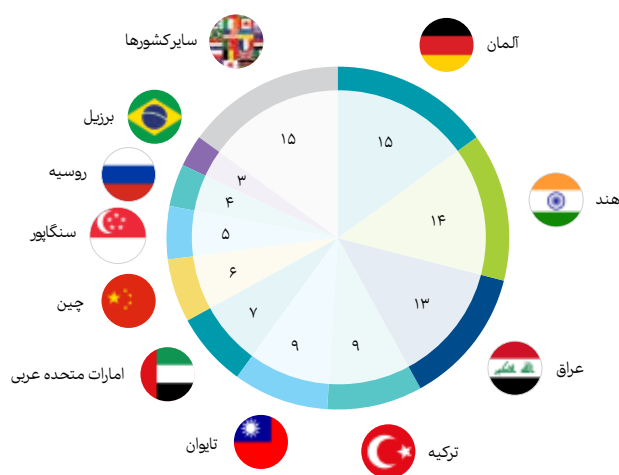

کشورهای آلمان، هندوستان و عراق
اصلی‌ترین مقاصد صادراتی
مواد اولیه صنایع دارویی ایران
به شمار می‌روند.

بیش از ۴۰ درصد از صادرات این گروه کالایی به این سه کشور انجام شده است.

مقاصد صادراتی ماده مؤثره صنایع دارویی - ۱۴۰۲ (درصد)

رقابت و بازیگران اصلی

وضعیت کلی بنگاه‌های فعال

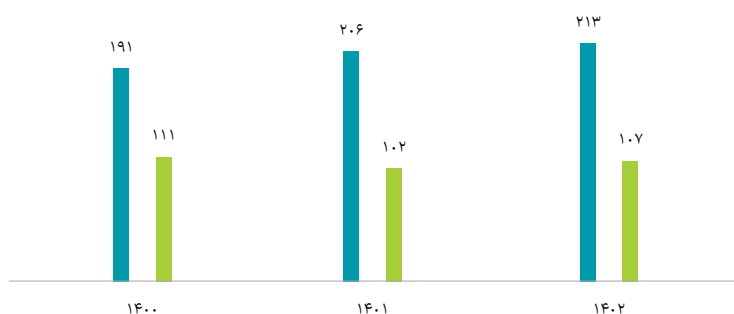
در حال حاضر ۵۲۰۸ خط تولید محصولات دارویی در قالب ۱۱۳۹ واحد صنعتی در کشور به فعالیت می‌پردازند. هر واحد تولیدی به طور متوسط ۴.۵ خط تولید فعال در اختیار دارد.

تأمین‌کنندگان دارو

شرکت‌های داروسازی صاحب پروانه در بازار ایران به طور هم‌زمان به تولید و واردات محصولات دارویی می‌پردازند. امر واردات از طریق شرکت‌های داروساز و سایر شرکت‌های زیرمجموعه هلدینگ‌های داروسازی انجام می‌شود. در سال‌های اخیر تاب‌آوری شرکت‌های کوچک در فضای تحریم‌های بین‌المللی و افزایش نرخ ارز کاهش پیدا کرده است. این امر باعث کاهش تعداد بازیگران این صنعت شده است. این وضعیت بر شرکت‌های تولیدکننده و واردکننده تأثیر متفاوتی داشته است. از طرفی تعداد شرکت‌های واردکننده کاهش پیدا کرده است و از طرف دیگر تعداد شرکت‌های تولیدکننده دارو افزایش یافته است.

تعداد تولیدکنندگان و واردکنندگان دارو (شرکت)

تولیدکنندگان ● واردکنندگان ●

تعداد شرکت‌های پخش دارو از
۴۲ عدد در سال ۱۳۹۸ به
۸۶ شرکت در سال ۱۴۰۲
رسیده است.

شرکت‌های پخش دارویی به طور معمول زیرمجموعه هلدینگ‌های دارویی تولیدکننده و واردکننده دارویی قرار دارند. این نحوه ازدغام عمودی تا سطح توزیع بین داروخانه‌ها در صنایع داروسازی کشور به بهترین نحوه انجام شده است. این روش باعث تحکیم انحصار بازیگران اصلی و همچنین مدیریت هم‌زمان گردش نقدینگی در سطوح مختلف زنجیره تأمین می‌شود. فعالیت شرکت‌های پخش محدود به شرکت‌های تأمین‌کننده بالادستی تحت یک هلدینگ نیست و این شرکت‌ها به پخش محصولات شرکت‌های کوچک‌تر و همچنین رقبای بزرگ خود می‌پردازند.

تعداد شرکت‌های پخش فعال در بازار دارویی کشور

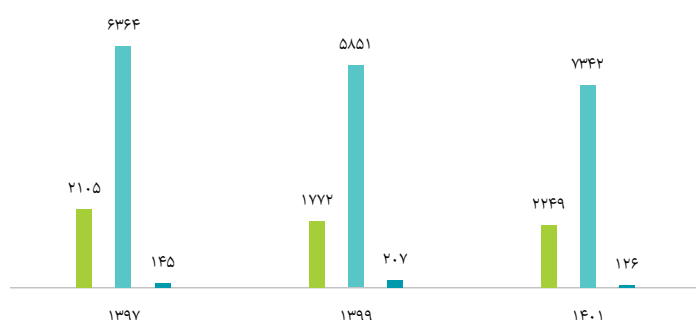

رقابت در بازار داروهای ژنریک

داروهای ژنریک اصلی‌ترین بخش از بازار صنایع دارویی کشور را به خود اختصاص می‌دهند. این داروها دارای ترکیب و ماده مؤثره یکسانی هستند و توسط شرکت‌های مختلف و تحت برندهای گوناگون عرضه می‌شوند. در سال ۱۴۰۱ تعداد داروهای ژنریک و برندهای موجود در بازار افزایش یافته است و در مقابل تعداد تأمین‌کنندگان این داروها کاهش پیدا کرده است.

نمای بازار داروهای ژنریک (نمای بازار داروهای ژنریک - تعداد ژنریک - تعداد برند - تعداد فعالان)

● تعداد داروهای ژنریک ● تعداد برندها ● تعداد تأمین‌کنندگان

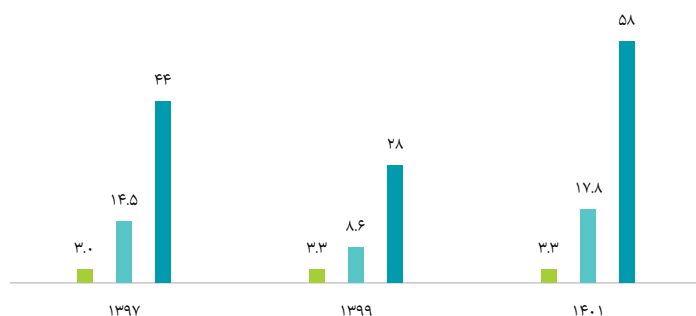

● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

در سال‌های اخیر میانگین تعداد برندهای هر تأمین‌کننده و میانگین فعالان در هر داروی ژنریک افزایش یافته است. تعداد برندهای موجود برای داروهای ژنریک افزایش یافته است؛ بنابراین با افزایش میانگین تعداد برندهای هر داروی ژنریک از ۳ به ۳.۳ برند می‌توان نتیجه‌گیری کرد که رقابت در عرصه داروهای ژنریک افزایش پیدا کرده است.

شاخص‌های رقابتی در بازار داروهای ژنریک

● میانگین تعداد برندهای هر تولیدکننده ● میانگین فعالان هر داروی ژنریک ● نسبت برند به ژنریک

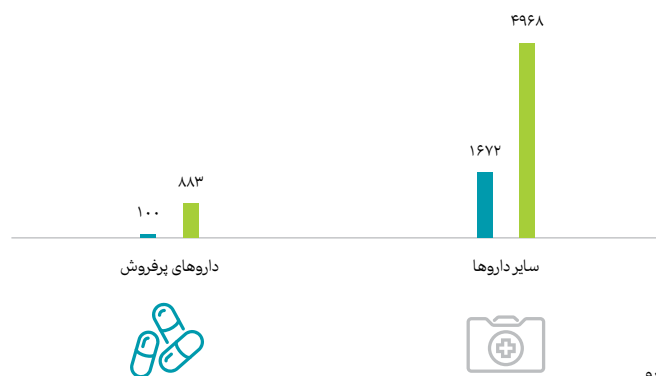

● آمارنامه دارویی کشور - سازمان غذا و دارو

سطح رقابت در داروهای ژنریک بین داروهای پرفروش و سایر داروها نیز متفاوت است. در حال حاضر از بین ۱۷۷۲ داروهای ژنریک موجود در کشور، ارزش فروش ۱۰۰ داروی ژنریک نیمی از بازار این محصولات در کشور را شامل می‌شود.

تعداد داروهای ژنریک و برندهای مرتبط به تفکیک داروهای پرفروش و سایر داروها - ۱۳۹۹

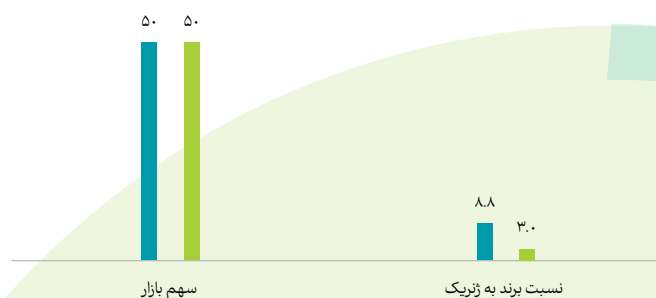
تعداد برندها ● تعداد ژنریک ●

میانگین تعداد برندهای هر داروی ژنریک در داروهای پرفروش تقریباً سه برابر سایر داروهای ژنریک است.

سهم بازار و نسبت برند به ژنریک در داروهای پرفروش و سایر داروها - ۱۳۹۹

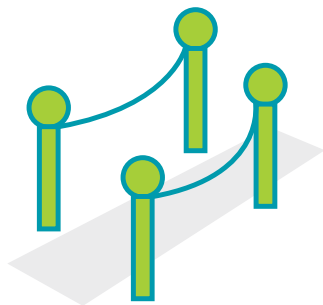
سایر داروها ● داروهای پرفروش ●

خدمات ممتاز بانک سامان برای فعالان حوزه صنایع دارویی

۱- چابک‌سازی عملیات بانکی

بانک سامان با تأسیس و راه‌اندازی مدیریت بانکداری شرکتی خود در چابک‌سازی هرچه بیشتر عملیات بانکی قدم برداشته است که ارائه خدمات مشاوره‌ای در حوزه تأمین مالی از طریق اختصاص بانکدار به شرکت به‌نحوی که بانکدار تمامی امور شرکت را در حوزه‌های مختلف هماهنگ و پیگیری خواهد کرد. این مدیریت با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی و سیاسی کشور دغدغه اصلی خود را به طور خاص، ارائه راهکارهای سریع و مناسب در تمامی حوزه‌های بانکی به فعالان این حوزه قرار داده است.

۲- ارزش

بانک سامان تلاش کرده است تا با ارائه خدمات پرداخت‌های بین‌المللی با بهره‌گیری از روابط کارگزاری گسترده بانکی در اروپا و سایر کشورها با حداقل هزینه و در سریع‌ترین زمان ممکن از طریق منشأهای مختلف بانکی، در جهت تهیه و ارسال به‌موقع ارز در صرافی سامان اقدام کند تا این دغدغه فعالان صنایع دارویی برطرف شود.

۳- تأمین نقدینگی

- پرداخت تسهیلات ریالی در قالب عقود مختلف به‌منظور تأمین سرمایه‌گذاری برای خریدهای داخلی و خارجی
- تأمین مالی پروژه‌های واحدهای تولیدی در قالب تسهیلات بلندمدت

۴- دوره وصول مطالبات

وجود مشکلات و موانع یادشده باعث شد تا بانک سامان اقدام به طراحی و پیاده‌سازی محصول اعتباری جدیدی با عنوان «طرح پیوند» کند تا ضمن برطرف کردن این دغدغه، میزان آسیب‌پذیری شرکت‌های بخش در این زمینه را نیز کاهش دهد.

طرح پیوند

در این محصول، بانک تسهیلات سرمایه در گردش را به داروخانه‌ها اعطا می‌کند تا نسبت به خرید دارو به صورت نقدی از شرکت‌های پخش، اقدام کنند که به این ترتیب تسویه با شرکت‌های پخش دارو به صورت نقد و آنلاین انجام می‌شود.

استفاده از طرح پیوند چه مزایایی برای شرکت‌های پخش دارد؟

تسهیلات پیوند را چگونه درخواست کنید؟

در صورت علاقه‌مندی به استفاده از این طرح توسط شرکت‌های پخش طرف قرارداد، می‌توانید با مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان تماس بگیرید.

۵- تنخواه کارت

شما می‌توانید با دریافت محصول تنخواه‌کارت به تعداد موردنیاز، کارت تنخواه‌داری روی سپرده شرکت (سپرده حقوقی) یا سپرده خودتان (سپرده حقیقی) دریافت کرده و برای انجام عملیات روزانه‌تان این کارت‌ها را به تنخواه‌داران خود بسپارید. برای مدیریت کارت‌ها و انجام عملیات شارژ و دشارژ کارت‌ها و همچنین آگاهی از مانده و صورت‌حساب کارت‌ها یک پنل اینترنتی (منوی سیگما در نت‌بانک سامان) در اختیار شما قرار می‌گیرد.

مزایای تنخواه کارت

- ◆ شفافیت در عملیات تنخواه‌داری
- ◆ شارژ آسان تنخواه‌کارت‌ها
- ◆ پنل اینترنتی مدیریت کارت‌ها (منوی سیگما)
- ◆ عدم نیاز به استفاده از حساب‌های شخصی تنخواه‌داران
- ◆ دریافت صورت‌حساب

تنخواه‌کارت‌ها چه امکاناتی دارند؟

تنخواه‌کارت صرفاً از طریق سپرده اصلی شارژ شده و دارندگان کارت‌ها می‌توانند تا سقف شارژهای تعلق‌گرفته به آن‌ها مصرف کنند. کارت‌های تنخواه به سپرده اصلی تنخواه متصل بوده و تا زمانی که دارندگان کارت اقدام به مصرف مبلغ شارژ‌شده کارت نکنند، از موجودی سپرده اصلی تنخواه شرکت مبلغی کسر نمی‌شود. تنخواه‌داران می‌توانند برای استفاده از موجودی کارت‌ها از این روش‌ها استفاده کنند:

پرداخت قبوض بدون نیاز به رم‌پویا
و خرید شارژ

خرید از پایانه‌های فروشگاه‌های
و سایت‌های خرید اینترنتی

خدمات بانک سامان را چگونه درخواست کنید؟

در صورت علاقه‌مندی به استفاده از این خدمات، می‌توانید با مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان به شماره ۰۲۱-۲۲۳۳۰۰۰۰ داخلی‌های ۳۵۶۶ و ۳۵۰۶ تماس بگیرید.

منابع

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - www.cbi.ir
۲. سازمان غذا و دارو - www.fda.gov.ir
۳. مرکز آمار ایران - www.amar.org
۴. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - www.behdasht.gov.ir
۵. وزارت صنعت، معدن و تجارت - www.mimt.gov.ir
6. www.statista.com

باشماه‌تیم

مرکز سامان ارتباط: ۰۲۱-۶۴۲۲

www.sb24.ir/corporate